De levensvatbaarheid van de Snelle Toekomstgerichte Meervoudige Kamer

Een onderzoek naar innovatie binnen de strafrechtspraak

B.J.T. van Opstal
2058158
Master thesis

Faculteit der Rechtsgeleerdheid
Tilburg University – Law School

Onder begeleiding van mr. F. van Buchem
Maart 2024

Inhoudsopgave

Hoofdstuk 1: Inleiding……p. 3
1.1.Probleemanalyse en onderzoeksvoorstel……p. 3
1.2.Probleemstelling en deelvragen……p. 5
1.3.De structuur van het onderzoek en leeswijzer……p. 7
Hoofdstuk 2: Het concept van de STMK……p. 8
2.1. Het doel van de STMK……p. 9
2.1.2. Strafdoelen in perspectief……p. 9
2.2. De procedure van de STMK……p. 11
2.3. Tussenconlusie……p. 13
Hoofdstuk 3: Hoe verhoedt de STMK zich tot algemene rechtsbeginselen……p. 14
3.1. Het arrest van het gerechtshof Den Haag……p. 14
3.2. Het vertrouwensbeginsel……p. 17
3.3. De externe openbaarheid……p. 20
3.4. Het verbod op willekeur en het rechtsgelijkheidsbeginsel……p. 22
3.4.1. De (willekeurige?) selectie van zaken……p. 22
3.4.2. De zaakstoedeling……p. 23
3.5. Tussenconclusie……p. 26
Hoofdstuk 4: Hoe verhoudt de STMK zich tot de rechten van de verdachte……p. 27
4.1. De onschuldpresumptie……p. 27
4.2. Nemo Teneturbeginsel……p. 29
4.3. Het recht op verdediging……p. 33
4.4. Tussenconclusie……p. 37
Hoofdstuk 5: conclusies en aanbevelingen……p. 38
Literatuurlijst……p. 38
Bijlage……p. 44

Hoofdstuk 1: Inleiding

De Nederlandse strafrechtspleging wordt geteisterd door een nieuw fenomeen binnen de georganiseerde criminaliteit: uithalers. Jongeren, vaak uit kansarme wijken en kwetsbare gezinnen, die tegen betaling gesmokkelde drugs vanuit Zuid-Amerika ophalen in de haven van Rotterdam. Criminelen ronselen deze steeds jonger wordende loopjongens en beloven ze veel geld. Anderen worden gedwongen om het haventerrein op te gaan, omdat ze schulden hebben bij jongeren uit het verkeerde milieu. Vaak overzien deze jongeren de risico's die gepaard gaan met deze activiteiten niet en vormt het snelle geld een drijfveer om in te stappen. Voor allen geldt echter, wanneer je er eenmaal inzit is het vrijwel onmogelijk eruit te komen. Veel van deze jongeren worden ontdekt tijdens hun nachtelijke activiteiten op het haventerrein, nu de politie nauw samenwerkt met de douane en de beveiliging. Ook justitie ziet de alsmaar toenemende groep uithalers als een hardnekkig probleem, die de toch al bestaande druk op de strafrechtsketen verder opvoert. Om deze reden is de rechtbank Rotterdam in 2022 van start gegaan met een innovatieve pilot om dit toenemende probleem – de druk op de strafrechtsketen – aan te pakken.

1.1.Probleemanalyse en het onderzoeksvoorstel

Op 7 november 2022 vond de eerste Snelle Toekomstgerichte Meervoudige Kamerzitting plaats bij de Rechtbank Rotterdam. Hier stonden meerdere verdachten terecht voor het uithalen van drugs in de haven van Rotterdam.[1] De Snelle Toekomstgerichte Meervoudige Kamer (hierna STMK) is een initiatief van rechters van de rechtbank Rotterdam en is een variant op de traditionele meervoudige kamer zitting. De STMK kenmerkt zich door verdachten, in zaken waarin er veel bewijs is, snel voor de rechter te laten komen. Hierbij wordt samen met de verdachte 'naar de toekomst gekeken'.[2] De verdachte dient verantwoordelijkheid te nemen en er wordt vooruitgekeken naar wat hij in de toekomst kan doen om recidive te voorkomen. In ruil hiervoor kan de verdachte strafvermindering krijgen, in de vorm van een lagere (deels) onvoorwaardelijke straf. Een tweede kenmerk van de STMK is dat bij de straftoemeting expliciet strafdoelen worden betrokken.[3] Hierbij ligt de nadruk niet enkel op de vergelding, maar wordt tevens gekeken naar speciale preventie, generale preventie en resocialisatie. De rechtbank definieert deze methode als 'preventief en

[1] Rb. Rotterdam, 7 november 2022, ECLI:NL:RBROT:2022:9985.
[2] Rb. Rotterdam, 7 november 2022, ECLI:NL:RBROT:2022:9985.
[3] R.F. Aksay, p. 2.

toekomstgericht vergelden'.[4] Volgens de initiatiefnemers hebben alle betrokkenen baat bij een proces zoals vormgeven in deze pilot. De rechtbanken kunnen namelijk in een hoger tempo zaken afdoen en de verdachten komen niet terecht in een proces dat jaren duurt.[5] Een proces in deze vorm is, volgens de rechtbank, met name geschikt voor zaken met jonge verdachten, nu zij de kans krijgen om nog iets van hun leven te maken.[6] Of zoals rechter J. Janssen het verwoordt:

'*Het is bedoeld om mensen die voor een misdaad zijn veroordeeld ook in de samenleving te houden. We gaan daarmee terug naar waar de rechtspraak oorspronkelijk voor is bedoeld.'*[7]

De STMK is een reactie op de voortdurende spanning die bestaat in de strafrechtspleging tussen efficiëntie en kwaliteit.[8] Een van de oorzaken van deze spanning is de hoge werkdruk op de staande en zittende magistratuur, als gevolg van het tekort aan rechters en officieren van justitie.[9] Hierdoor kan het jaren duren voordat de inhoudelijke behandeling van een strafzaak op zitting aanvangt. Los van het feit dat de verdachte hierdoor lang in onzekerheid verkeert, ontstaan hierdoor tevens een aantal juridische problemen. In veel gevallen krijgen verdachten namelijk te maken met een overschrijding van de redelijke termijn, zoals bedoeld in artikel 6 van het Europese Verdrag voor de Rechten van de Mens (EVRM). Deze overschrijding heeft mogelijk, naast strafvermindering voor de verdachten, gevolgen voor de effectiviteit van de straf in het kader van preventie.[10] De vraag kan namelijk worden gesteld of de effectiviteit van de straf niet nadelig wordt beïnvloed door een langdurig tijdsverloop tussen het feit en de veroordeling.

Inmiddels zijn er al meer dan 25 zaken afgedaan middels de STMK. Hoewel het initiatief met enthousiasme wordt ontvangen, kleven er ook haken en ogen aan de STMK. Opgemerkt wordt namelijk dat het meewerken van de verdachte aan de STMK-zitting en de impliciete verwachting dat door de verdachte openheid van zaken wordt gegeven, mogelijk op gespannen voet staat met de onschuldpresumptie van de verdachte en het nemo

[4] Rb. Rotterdam, 7 november 2022, ECLI:NL:RBROT:2022:9985.
[5] Jacco Janssen bij Op1, 29 mei 2023.
[6] 'Experiment in de Rotterdamse rechtbank: verdachten doen boekje open over hun misdaad, in ruil voor strafvermindering', de Volkskrant, 26 mei 2023.
[7] I. Venneman, 'Experiment in de Rotterdamse rechtbank: verdachten doen boekje open over hun misdaad, in ruil voor strafvermindering', *De Volkskrant*, 26 mie 2023.
[8] W.N. Ferdinandusse & K. Vriend, p. 1.
[9] *Kamerstukken II* 1991/92, 22268, 5 p. 8.
[10] Stijnen, p. 1.

teneturbeginsel.[11] Ook het recht om jezelf te verdedigen knelt mogelijk met het concept van de STMK, nu een snelle berechting feitelijk inhoudt dat de verdediging afstand doet van onderzoekswensen.[12]

Voorts is er vanuit de rechterlijke macht en het Openbaar Ministerie kritiek op de STMK. Op 1 november 2023 is door het Gerechtshof Den Haag een arrest gewezen waarin de STMK onder de loep is genomen en er een aantal kritiekpunten naar voren zijn gebracht.[13] Het hof is onder andere van oordeel dat er sprake is van een willekeurige wijze waarop de selectie van de gegadigden voor deze alternatieve wijze afdoening plaatsvindt. Dat verdraagt zich mogelijk slecht met het gelijkheidsbeginsel en het verbod van willekeur.

De rechtbank Rotterdam heeft (desondanks) aangegeven de pilot voort te zetten. Dat geeft aanleiding om het concept van de STMK nader te bestuderen. In dit kader dient onderzocht te worden hoe strafrechtelijke beginselen (de onschuldpresumptie, nemo tenetur/zwijgrecht, het gelijkheidsbeginsel en het verbod van willekeur) zich verhouden tot het concept van de STMK. Onbesproken in de literatuur en jurisprudentie is tot op heden de hoe de rechten van de verdachte gewaarborgd kunnen worden binnen de STMK. Gelet op een eventuele landelijke implementatie van de STMK, is het nuttig dit te onderzoeken

1.2 De probleemstelling en deelvragen

De probleemanalyse heeft tot de volgende hoofdvraag geleid:

In welke situaties en onder welke voorwaarden is er binnen de strafrechtspleging plaats voor de STMK?

Om tot een beantwoording van deze hoofdvraag te komen, zijn er een aantal deelvragen beantwoord:

1) *Hoe is het concept van de Snelle Toekomstgerichte Meervoudige Kamer vormgegeven?*

[11] F. Aksay, p. 2.
[12] Artikel 6 lid 3 sub c/d EVRM.
[13] Hof Den Haag 1 november 2023, ECLI:GHDHA:2023:2074.

Bij de eerste deelvraag is het concept van de STMK uiteengezet en inzichtelijk gemaakt. Daarbij zijn in deze paragraaf de werkwijze en de kenmerken van de STMK geduid, alsmede de doelstellingen die aan het initiatief ten grondslag liggen. Daarnaast zijn de (theoretische) voordelen van de STMK ten opzichte van de reguliere meervoudige kamer zitting geanalyseerd. Tevens is middels een jurisprudentieonderzoek onderzocht hoe het concept van de STMK in de praktijk tot uitvoering komt. Hiertoe zijn tevens interviews afgenomen.

2) *Hoe verhoudt het concept van de Snelle Toekomstgerichte Meervoudige Kamer zich tot algemene rechtsbeginselen?*

Deelvraag twee ziet op de verhouding tussen de STMK en algemene rechtsbeginselen. Hierbij is de kritiek van het Gerechtshof Den Haag, die ziet op beginselen als het verbod op willekeur en het beginsel van externe openbaarheid, in ogenschouw genomen en is aan de hand van literatuur onderzocht hoe deze beginselen tot uiting komen in de strafrechtspraak. Hierbij is ook gekeken naar literatuur over concepten zoals procesafspraken en snelrecht en hoe binnen deze bijzondere vorm van rechtspraak wordt omgegaan met dergelijke beginselen.

3) *Hoe verhoudt het concept van de Snelle Toekomstgerichte Meervoudige Kamer zich tot de rechten van de verdachte?*

Ter beantwoording van de derde deelvraag is onderzocht hoe het concept van de STMK zich verhoudt tot de verschillende rechten van de verdachte. Hierbij is er een analyse van de verschillende rechten van de verdachte gemaakt en vervolgens getoetst of deze rechten voldoende worden gewaarborgd binnen het concept van de STMK. Hierbij is aansluiting gezocht bij reeds bestaande kaders die uiteen zijn gezet door het EHRM.

4) *In hoeverre kunnen er aanbevelingen worden gedaan ten behoeve van een verdere ontwikkeling van de Snelle Toekomstgerichte Meervoudige Kamer?*

De vierde deelvraag ziet op de vraag of er aanbevelingen kunnen worden gedaan ten behoeve van de verdere ontwikkeling van de STMK. Hierbij is al hetgeen reeds onderzocht geanalyseerd en zijn er, indien mogelijk, een aantal aanbevelingen gedaan.

1.3 De structuur van het onderzoek en leeswijzer

Het theoretisch kader voor dit onderzoek betreft enerzijds het recht op een eerlijk proces (art. 6 EVRM – *onschuldpresumptie, nemo tenetur en verdedigingsrechten*) en anderzijds de beginselen van goede procesorde (het verbod van willekeur en het gelijkheidsbeginsel). Het concept van de STMK is onderzocht tegen de achtergrond van deze rechten en beginselen. Hierbij is de literatuur en jurisprudentie over deze beginselen besproken en toegepast op het concept van de STMK, teneinde de vraag te beantwoorden of de STMK in de huidige vorm recht doet aan deze beginselen. Ten behoeve van de beantwoording van de hoofdvraag zijn eerst de verschillende deelvragen behandeld. Voor de beantwoording van de deelvragen is literatuur- en jurisprudentieonderzoek uitgevoerd. Hierbij is eerst ingegaan op het concept van de STMK en zijn de doelstellingen van de STMK nader toegelicht. Daarnaast zijn verschillende algemene rechtsbeginselen en rechten van de verdachte uiteengezet en is hiervan een integrale analyse gemaakt binnen het kader van de STMK. Voor deze analyse is in gesprek gegaan met betrokken partijen die hun eerste bevindingen met betrekking tot de STMK naar voren gebracht. Deze bevindingen zijn vervolgens geanalyseerd en betrokken in de beantwoording van de deelvragen. Na het behandelen en beantwoorden van de deelvragen is de hoofdvraag beantwoord in het slotstuk en zijn er tevens een aantal aanbevelingen gedaan. Het onderzoek zal worden uitgevoerd vanuit een rechtstheoretische invalshoek.

Hoofdstuk 2: Het concept van de STMK

In dit hoofdstuk is ingegaan op het concept van de STMK. Het doel en de kenmerken van de STMK zijn nader besproken, alsmede de wijze waarop het initiatief is vormgegeven. Daarbij is het theoretisch kader van de pilot geschetst aan de hand van de resultaten van het interview met de initiatiefnemers van de STMK.[14]

2.1. Het doel van de STMK

Aan de STMK ligt het volgende doel ten grondslag: het verlichten van de druk op de rechtelijke macht. Dit doel wordt bereikt door verdachten snel voor de rechter te laten komen. Zaken die in aanmerking komen voor een dergelijke behandeling binnen de STMK zijn relatief eenvoudige zaken die binnen twee maanden op zitting kunnen komen.[15] Omdat de zaken snel op zitting komen, worden ze ook eerder afgedaan. Hierdoor weten de verdachte, de maatschappij en op termijn wellicht het slachtoffer waar ze aan toe zijn en hoe ze verder kunnen.[16] De nadruk ligt op een snelle en op resocialisatie-gerichte afhandeling van de zaak. Immers, indien de resocialisatie-gerichte aanpak werkt, zullen de verdachten ook niet terugkeren bij de rechtbank. Daarnaast is mede beoogd de hoeveelheid zaken die thans worden voorgeleid te verminderen. Immers, indien zaken in eerste aanleg middels de STMK worden afgedaan en alle partijen tevreden zijn met het vonnis, zal er geen hoger beroep volgen. Daarnaast zullen er door de 'op resocialisatie gerichte' afdoening – in theorie – minder recidive plaatsvinden met als gevolg dat er minder nieuwe zaken bijkomen. Hier hebben niet alleen de verdachte en eventuele betrokkenen baat bij, maar ook de rechtelijke macht.

Janssen stelt dat het idee van de STMK deels is gebaseerd op de werkwijze van de politierechter.[17] Ook daar gaat het om zaken die relatief eenvoudig zijn en waarin – uitzonderingen daar gelaten – weinig tot geen schade is, minder leed voor het slachtoffer en waarin de verdachte over het algemeen vaker bekent. Voorwaarde voor een behandeling bij de politierechter is dat er maximaal één jaar gevangenisstraf wordt opgelegd bij meerderjarige verdachte. Door de informele insteek van de politierechter verloopt de procedure sneller.[18] Binnen de STMK gaat het er dan ook om dat een zaak 'laagdrempelig' en

[14] Bijlage 1.
[15] Aksay, p. 2.
[16] Brink, p. 2.
[17] J. Janssen bij Op1.
[18] Brink, p. 3.

‘kernachtig’ wordt behandeld. Hiermee is geprobeerd om de voordelen van de politierechter-procedure over te hevelen naar de meervoudige kamerzitting, zonder de ernst van de zaken uit het oog te verliezen.[19]

Een belangrijk punt waarbij de ernst van het delict wordt meegewogen is bij de straftoemeting en -motivering in het vonnis (bij de politierechter is er overigens over het algemeen geen sprake van een uitgebreid gemotiveerd schriftelijk vonnis). Hierbij komt tevens de op resocialisatie-gerichte afhandeling van de zaak aan bod. Kenmerkend voor de STMK is dat de nadruk expliciet ligt op de met strafoplegging na te streven strafdoelen.[20] Door de straf en strafdoelen te expliceren zou duidelijk moeten worden waarom en hoeveel straf de dader verdient en in hoeverre deze straf tegemoet komt aan de strafdoelen.[21] Dit is mede een antwoord op de huidige praktijk, waarin bij de strafmotivering vaak voorbij wordt gegaan aan de strafdoelen en volstaan wordt met het benoemen van ‘de ernst van het feit en de persoon van de verdachte’. Door naast vergelding expliciet te kijken naar speciale preventie, generale preventie en resocialisatie wordt volgens de initiatiefnemers de opgelegde straf gerechtvaardigd. Door deze strafdoelen uitdrukkelijk te benoemen in de strafmotivering wordt ervoor gezorgd dat niet één strafdoel de overhand krijgt.[22] Voor een beter begrip van dit specifieke kenmerk van de STMK dient de omgang met strafdoelen binnen de Nederlandse rechtspleging nader te worden onderzocht.

2.1.2. Strafdoelen in perspectief

Het strafrecht is een instrument om bepaalde doelen mee na te streven.[23] Er wordt onderscheid gemaakt tussen een aantal strafdoelen, te weten: vergelding, generale preventie (normbevestiging en afschrikking), speciale preventie (beveiliging en resocialisatie) en reparatie (genoegdoening voor het slachtoffer en het herstel van de oude toestand). Deze strafdoelen dienen ter rechtvaardiging van het ingrijpende karakter van de strafrechtelijke sanctie. Hierbij kan de vraag gesteld worden hoe men met deze strafdoelen dient om te gaan. Voorheen waren de absolute theorieën leidend in Nederland. Deze theorieën hadden als uitgangspunt dat vergelding dé grond was voor bestraffing. Hierbij fungeert het opleggen van de staf vooral als het toevoegen van verdiend leed en bestaat het wezen van de straf uit

[19] Brink, p. 3.
[20] Rb. Rotterdam 29 augustus 2023, ECLI:NL:RBROT:2023:8735.
[21] Aksay, p. 1.
[22] Rb. Rotterdam 7 november 2022, ECLI:RBROT:2022:9623.
[23] De Hullu, p. 5.

vergelding.[24] Hier werd dan ook het meeste gewicht aan toegekend. Hoewel de strafdoelen zelf al decennia hetzelfde zijn, is de omgang met en toepassing van deze strafdoelen wel aan verandering onderhevig. In 2000 is de Nota 'Sancties in perspectief' uitgebracht. In deze Nota werd de 'moderne verenigingstheorie' als het uitgangspunt binnen de Nederlandse strafrechtspleging bestempeld.[25] Deze theorie behelst, kortweg, dat straffen enerzijds dienen ter vergelding van gepleegde criminaliteit, en anderzijds ter preventie van toekomstige criminaliteit.[26] Bij het laatstgenoemde wordt onderscheid gemaakt tussen speciale preventie, wat zich richt op de individuele dader, en generale preventie, wat zich richt op potentiële daders. Gesteld kan dus worden dat zowel vergelding als de andere strafdoelen heden belangrijk worden geacht.

Over de rangorde die bestaat tussen de strafdoelen bestaat geen consensus. De wetgever noch de rechtelijke macht heeft een expliciete volgorde willen vaststellen. Voorts is het motiveren van een straf aan de hand van deze strafdoelen op dit moment niet de gangbare praktijk.[27] De rechter heeft op grond van artikel 359 van het Wetboek van Strafvordering (Sv) een algemene motiveringsplicht wat betreft de keuze voor een straf of maatregel. Wanneer de rechter kiest voor een vrijheidsbenemende sanctie, is hij geboden tot nadere motivering. Het doel van deze bepaling is dat de rechter moet uitleggen waarom niet met een voorwaardelijke sanctie kan worden volstaan. Hierbij mogen de strafdoelen die aan de keuze ten grondslag liggen buiten beschouwing worden gelaten. Dit is opmerkelijk, aangezien met het strafrecht doelen worden nagestreefd en deze doelen het ingrijpende karakter van de sanctionering rechtvaardigen.[28] De rechter ontkomt er dus – in theorie – niet aan uit te leggen wat het doel is van de op te leggen straf.

Binnen de pilot van de STMK wordt in de strafmotivering meer aandacht besteed aan alle in overweging genomen strafdoelen. Hierdoor wordt inzicht gegeven in alle factoren waarmee rekening is gehouden bij het bepalen van de straf. Bij een dergelijke motivering is niet van belang dat alle strafdoelen in gelijke mate worden toegepast, maar dat met alle strafdoelen – conform de verenigingstheorie – rekening wordt gehouden. Wat mijns inziens met de

[24] De Hullu, p. 6.
[25] De Hullu, p. 6.
[26] *Kamerstukken II* 2000/2001, 27 419, nr. 1.
[27] Aksay, p. 5.
[28] De Hullu, p. 5.

toepassing van strafdoelen binnen de strafmotivering van de STMK mede wordt beoogd is dat er meer recht gedaan aan de in Nederland als uitgangpunt geldende verenigingstheorie.

2.2. De procedure van de STMK

Nu er een duidelijk beeld is geschetst van de doelstellingen van de STMK, dient nader onderzoek te worden gedaan naar de manier waarop het concept is vormgegeven. Hierbij wordt gekeken naar de ingangseisen, de manier waarop de zitting is vormgegeven, de rol van de personen die bij het proces betrokken zijn en de uiteindelijke wijze van tenuitvoerlegging van de straf of maatregel.

Vooraf dient te worden opgemerkt dat de STMK op dit moment plaatsvindt in de vorm van een pilot. Dit houdt in dat er getest wordt hoe het concept functioneert. Het kan als het ware worden gedefinieerd als een experiment binnen de strafrechtspleging. Dit brengt mede met zich mee dat er gedurende de proefperiode bepaalde gebreken kunnen worden geconstateerd. Gesignaleerde gebreken leiden vervolgens mogelijk tot aanpassing van de procedure. Ook is de procedure nog nergens formeel vastgelegd. Om een zo duidelijk mogelijk beeld te verkrijgen van de wijze waarop de STMK nu is vormgegeven, is er een interview afgenomen met twee van de initiatiefnemers van de pilot: mr. J. van Mulbregt en mr. J. Janssen.[29] De resultaten van dit interview zullen in deze paragraaf verwerkt worden.

Volgens Janssen kan de STMK gestoeld worden op drie pijlers: snelheid, toekomstgerichtheid en laagdrempeligheid.[30] Snelheid omdat het strafproces vastloopt en er naar andere manieren moet worden gekeken om procedures een beetje te versnellen. Als belangrijkste pijler noemt Janssen de toekomstgerichtheid. Dit omdat je hiermee vonnissen schrijft waar de verdachte en de maatschappij iets aan hebben.[31] De rechtspleging krijgt op die manier weer zin, zo stelt hij. Als derde en laatste pijler wordt de laagdrempeligheid genoemd.[32] Volgens de visie van Janssen dient de STMK te geschieden op een zitting die ‘dichtbij is’. Hij maakt hierbij de vergelijking met de politierechterzittingen, wat volgens hem ontzettend goede zittingen zijn, omdat de zaken kleiner zijn en de belangen minder groot. Van Mulbregt voegt hieraan toe dat verdachten zich bij de politierechter vaak bereidvoller opstellen.[33] Janssen stelt dat hij dit

[29] Bijlage 1.
[30] Bijlage 1.
[31] Bijlage 1.
[32] Bijlage 1.
[33] Bijlage 1.

over wil dragen naar de meervoudige kamerzittingen, omdat er zo, indien de verdachte toekomstgericht wil denken, veel meer ruimte ontstaat in het strafproces.

Toekomstgericht denken is dus de hoofdpijler van de STMK. Maar wat verstaan zij onder dit begrip? Volgens Janssen en Van Mulbregt is het van belang dat de verdachte zich bereidvol opstelt. Hiervoor is echter niet vereist dat de verdachte een bekennende verklaring (in juridische zin) aflegt, zij spreken liever van een 'erkentenis'. De verdachte kan over het strafbare feit verklaren wat hij of zij wil. Het is vervolgens aan de rechters om hier een mouw aan te passen. Wel is het zo dat hoe meer de verdachte verklaart, hoe meer aanleiding er is om bepaalde voorwaarden in het vonnis op te nemen. Door een uitgebreide verklaring kan namelijk een betere invulling worden gegeven aan de resocialisatiedoelstelling. Wanneer de rechters weten wat de drijfveer was voor het begaan voor het strafbare feit, kunnen zij beter inschatten wat er nodig is om een verdachte weer op het juiste pad te krijgen. Echter, een bekentenis eisen is volgens Janssen strafvorderlijk niet te verantwoorden. Van belang is dus dat de verdachte inzicht geeft in zijn motieven en hierop reflecteert. Dit noemen Janssen en Van Mulbregt verantwoordelijkheid nemen.

De procedure zou er volgens de initiatiefnemers idealiter als volgt uit moeten zien: middels een protocol – waar op dit moment aan gewerkt wordt – dient de verdachte in overweging te worden gegeven dat een toekomstgerichte afhandeling van de strafzaak tot de mogelijkheden behoort. Hierbij komt de advocaat van de verdachte een zekere mate van verantwoordelijkheid toe. Immers, het is aan de advocaat om een strategie voor de strafzaak te bepalen en om onderzoekswensen in te dienen. Indien de advocaat positief adviseert tegenover een dergelijke afdoening en de verdachte bereid is om een toekomstgerichte verklaring af te leggen, dient dit gemeld te worden bij de administratie van de rechtbank. Het initiatief voor de STMK procedure ligt te allen tijde bij de verdediging. Dit weerspiegelt de procesautonomie van de verdachte.[34] Het laatste moment waarop gekozen kan worden voor een dergelijke behandeling van de strafzaak is op de eerste raadkamerzitting. De afdeling administratie van de rechtbank koppelt dit terug naar het Openbaar Ministerie, die er vervolgens zorg voor moeten dragen dat er een verklaring van de verdachte op papier komt. Het kan zijn dat een verdachte al verklaard heeft bij de politie, of dat dit later gebeurt bij een raadkamer-zitting of bij de rechter-commissaris. Wanneer de verklaring door de verdachte is

[34] Concl. F.W. Bleichrodt 12 juni 2022, ECLI:NL:PHR:2022:566, r.o. 6.15.

afgelegd, zal de reclassering met de verdachte in gesprek gaan en hierover een rapportage opstellen. Indien aan voorgaande is voldaan kan de zaak aanvangen op zitting.
De rechter zal op de STMK zitting in gesprek gaan met de verdachte en diens verklaring tegen het licht houden. Ook zal de rapportage van de reclassering worden doorgenomen en komen de officier van justitie en de advocaat aan het woord. Er bestaat namelijk ruimte om inhoudelijke verweren te voeren op zitting. Ten slotte zal de rechtbank (bij voorkeur) direct uitspraak doen, in plaats van op de gebruikelijke termijn van twee weken. De verklaring van de verdachte zal worden meegewogen bij de straftoemeting en motivering, wat kan resulteren in een straf waarvan een deel voorwaardelijk zal worden opgelegd. Van Mulbregt legt uit dat, omdat procedures nu soms jaren duren, verdachten aan het einde strafkorting krijgen wegens het overschrijden van de redelijke termijn. Wat met dit initiatief wordt getracht te bewerkstelligen is diezelfde verdachte een strafkorting te geven aan de voorkant in de vorm van een deels voorwaardelijke straf, waarbij er bijzondere voorwaarden aan het voorwaardelijk strafdeel kunnen worden verbonden (zoals het meewerken aan schuldhulpverlening of aan een bepaalde behandeling of training). Indien de verdachte zich niet aan deze bijzondere voorwaarden houdt kan het voorwaardelijke deel van de gevangenisstraf alsnog ten uitvoer worden gelegd.

2.3. Tussenconclusie

Resumerend beoogt het initiatief van de STMK de druk op de berechtingscapaciteit te verlichten. Ter verwezenlijking hiervan geschiedt de afhandeling van een strafzaak op een snelle en op resocialisatie gerichte wijze. Immers, indien er succesvol resocialisatie bij de verdachten plaatsvindt, zullen de recidivecijfers afnemen en daarmee de druk op de rechtelijke macht. De op resocialisatie gerichte wijze van afdoening wordt onder meer bereikt door strafdoelen expliciet te betrekken bij de strafmotivering. Hierdoor wordt tevens recht gedaan aan de verenigingstheorie, die thans leidend is voor de Nederlandse strafrechtspleging.

Met betrekking tot de beschrijving van de procedure zoals die er volgens de initiatiefnemers uit zou moeten zien valt op: het gegeven dat het initiatief voor deelname van de procedure ligt bij de verdediging (waarvan melding wordt gemaakt bij de rechtbank en dus niet bij het Openbaar Ministerie) en dat de evenredige toepassing van strafdoelen kennelijk zorgt voor een lagere straf, in de vorm van een deels voorwaardelijke straf. Het is volgens de

initiatiefnemers dus niet zo dat, omdat de verdachte verklaart, hij in ruil daarvoor een lagere straf krijgt.

Hoofdstuk 3: Hoe verhoudt de STMK zich tot algemene rechtsbeginselen?

In dit hoofdstuk is ingegaan op de kritiek die het Gerechtshof Den Haag heeft geuit op de STMK in het hoger beroep van een van de zaken die is afgedaan middels de pilot.[35] Mede naar aanleiding van deze uitspraak is de STMK bekeken in het licht van de in Nederland gelende rechtsbeginselen. Er is onderzocht hoe deze rechtsbeginselen zich verhouden tot de STMK zoals deze thans is vormgegeven en hoe in andere alternatieve procedures (zoals procesafspraken) met deze beginselen wordt omgegaan.

3.1. Arrest gerechtshof Den Haag

Het Gerechtshof Den Haag heeft zich in een arrest 1 november 2023 kritisch uitgelaten over het concept van de STMK. Hierbij haalt het hof een aantal gebreken van de pilot aan. In het arrest behandelt het hof een zaak waarin meerdere uithalers zijn veroordeeld voor de invoer van grote hoeveelheden cocaïne vanuit Panama naar Nederland. Deze veroordeling vond plaats binnen het kader van de STMK, waarbij de verdachten zijn veroordeeld tot een gevangenisstraf van dertig maanden, waarvan achttien voorwaardelijk, met een proeftijd van drie jaren. De officier van justitie heeft tegen dit vonnis hoger beroep ingesteld.

De verdediging stelt zich in hoger beroep op het preliminaire standpunt dat het Openbaar Ministerie niet-ontvankelijk moet worden verklaard. Tijdens een informeel en vertrouwelijk overleg met de verdediging heeft het Openbaar Ministerie beloofd een gevangenisstraf van zesendertig maanden te eisen, waarvan twaalf maanden voorwaardelijk, als de verdachte een verklaring zou afleggen en daarbij volledige openheid van zaken zou geven. Als gevolg van deze toezegging heeft de verdachte een bekentenis afgelegd. Om de zaak in eerste aanleg snel af te handelen, heeft de verdediging vervolgens afgezien van het indienen van onderzoekswensen. Het Openbaar Ministerie wekte volgens de verdediging het gerechtvaardigde vertrouwen bij de verdachte dat er geen rechtsmiddel tegen het vonnis zou worden ingesteld. Echter, door dit wel te doen en in hoger beroep een hogere gevangenisstraf te eisen dan oorspronkelijk toegezegd in eerste aanleg, beschouwt de verdediging het Openbaar Ministerie als handelend in strijd met het vertrouwensbeginsel en het rechtszekerheidsbeginsel. Omdat de verdachte al aan de voorwaarde van het afleggen van een verklaring in eerste aanleg heeft voldaan, is een verzoek om onderzoekswensen in hoger

[35] Hof Den Haag 1 november 2023, ECLI:NL:GHDHA:2023:2074.

beroep volgens de verdediging niet meer relevant, wat afbreuk doet aan zijn recht op een effectieve verdediging in beide instanties.

Het hof stelde zich naar aanleiding van het voorgaande de vraag of binnen het kader van de STMK procesafspraken, dan wel anderszins afspraken zijn gemaakt en wat de betekenis daarvan in onderhavig geval – en ook in breder (STMK) perspectief – is. Hierbij gaat het hof in op het arrest van de Hoge Raad inzake procesafspraken.[36]

Procesafspraken zijn afspraken over het verloop van de procedure en/of de wijze waarop de strafzaak wordt afgedaan. Kenmerkend aan deze afspraken is de wederkerigheid daarvan. Uitgangspunt is de overeenstemming tussen het openbaar ministerie en de verdediging over het verloop van de procedure en een passende uitkomst van de zaak. De Hoge Raad spreekt hierbij over een afdoeningsvoorstel. Dit is een gezamenlijk voorstel van het openbaar ministerie en de verdediging voor de in de strafzaak uit te spreken bewezenverklaring, sanctieoplegging en de betekenis van dergelijke afspraken voor de beslissing die de rechter in de strafzaak neemt. De Hoge Raad heeft in dit arrest daarnaast aandachtspunten geformuleerd die de feitenrechter in acht moet nemen bij de beoordeling van een concrete strafzaak gemaakte procesafspraak. Hierbij dienen de volgende aandachtspunten in acht te worden genomen:

1. Procesafspraken worden door het openbaar ministerie en de verdachte (verplicht voorzien van rechtsbijstand) tot stand gebracht. De rechter die in de strafzaak oordeelt, is niet betrokken bij het maken van procesafspraken. Dat neemt niet weg dat het de rechter vrijstaat het openbaar ministerie en de verdediging in overweging te geven de mogelijkheid van het maken van procesafspraken te verkennen, bijvoorbeeld met het oog op een voortvarende afdoening van de strafzaak.[37]

2. De totstandkoming van procesafspraken doet geen afbreuk aan de zelfstandige positie van de rechter.[38] Hij behoudt zijn eigen verantwoordelijkheid erop toe te zien dat de behandeling en de beoordeling van de strafzaak plaatsvinden overeenkomstig de

[36] HR 27 september 2022, ECLI:NL:HR:2022:1252.
[37] HR 27 september 2022, ECLI:NL:HR:2022:1252, r.o 5.3.1.
[38] HR 27 september 2022, ECLI:NL:HR:2022:1252, r.o. 5.2.2.

daarvoor geldende wettelijke regeling – in het bijzonder de artikelen 348 en 350 Sv – en de eisen van een eerlijk proces.

3. In alle gevallen waarin door het openbaar ministerie en de verdediging een afdoeningsvoorstel tot stand is gebracht, moet de rechter onderzoeken – en in de uitspraak van dat onderzoek blijk geven – of de verdachte in de concrete omstandigheden van het geval vrijwillig, op basis van voldoende en duidelijke informatie en terwijl hij zich bewust was van de rechtsgevolgen, is gekomen tot een ondubbelzinnige beslissing mee te werken aan het afdoeningsvoorstel en de daarmee gepaard gaande afstand van de verdedigingsrechten. Voor het verrichten van dit onderzoek is het in beginsel vereist dat de verdachte, voorzien van rechtsbijstand, op de terechtzitting aanwezig is.[39]

4. Met betrekking tot het doen van afstand van hoger beroep overweegt de Hoge Raad dat met een verklaring dat geen rechtsmiddel zal worden ingesteld tegen een nog te wijzen uitspraak, nog niet overeenkomstig de wet afstand is gedaan van het rechtsmiddel.[40] Zo'n verklaring kan echter wel relevant zijn bij de beantwoording van de vraag of voldoende belang bestaat bij het instellen van het rechtsmiddel en de behandeling van de zaak in een hogere instantie. Uit de omstandigheid dat de uitspraak in overeenstemming is met de inhoud van het afdoeningsvoorstel vloeit immers in de regel – dat wil zeggen: behoudens bijzondere omstandigheden – voort dat het belang ontbreekt bij een behandeling van de zaak in hogere instantie. Het kan op de weg liggen van degene die het rechtsmiddel heeft ingesteld, om te stellen en aannemelijk te maken dat zich dergelijke bijzondere omstandigheden hebben voorgedaan.

5. Een schriftelijk afdoeningsvoorstel wordt aangemerkt als processtuk en daarover moeten derhalve op de zitting mededelingen worden gedaan op de (openbare) zitting.[41]

[39] HR 27 september 2022, ECLI:NL:HR:2022:1252, r.o. 5.4.3.
[40] HR 27 september 2022, ECLI:NL:HR:2022:1252, r.o. 5.9.
[41] HR 27 september 2022, ECLI:NL:HR:2022:1252, r.o. 5.3.2.

Het hof concludeert in het arrest van 1 november 2023 dat hoewel er geen schriftelijk afdoeningsvoorstel is, er toch afspraken zijn gemaakt tussen het openbaar ministerie en de verdediging die van invloed zijn op de proceshouding van de verdachte en de te verwachten strafeis. Het hof past daarom het normatieve kader van de Hoge Raad inzake procesafspraken toe.

Het hof constateert dat er op 22 oktober 2022 gesprekken hebben plaatsgevonden tussen het openbaar ministerie en de verdediging over de strafeis, hoewel dit niet als officiële afspraak is benoemd. Het is onduidelijk wat het resultaat van dit overleg is geweest en of de verdachte bewust afstand heeft gedaan van verdedigingsrechten. Het hof bekritiseert ook de gebrekkige externe openbaarheid van de procedure en het on *the proces* willekeurig aanwijzen van zaken voor het project. Ook de advocaat-generaal zet vraagtekens bij de wijze van zaak toedeling binnen de pilot. Concluderend is het hof van mening dat partijen niet hebben voldaan aan het kader van procesafspraken zoals geschetst door de Hoge Raad. Het openbaar ministerie heeft zich echter gehouden aan de vastgestelde bandbreedte voor de geëiste gevangenisstraf in eerste aanleg en is daarom ontvankelijk. Het hof legt in hoger beroep een gevangenisstraf van zesendertig maanden op, waarvan twaalf voorwaardelijk, wat hoger is dan de straf in eerste aanleg.

De kritiek van het hof en de advocaat-generaal is gebaseerd op algemene rechtsbeginselen zoals het vertrouwensbeginsel, externe openbaarheid, het verbod op willekeur en rechtsgelijkheid. Die beginselen zullen hierna worden besproken en worden toegepast op de STMK.

3.2. Het vertrouwensbeginsel

De kritiek die het hof uit heeft voornamelijk betrekking op de onmogelijkheid te kunnen vaststellen wat het precieze resultaat is geweest van het overleg tussen het openbaar ministerie en de verdediging. Voorts kan niet worden beoordeeld in hoeverre de verdachte willens en wetens afstand heeft gedaan van zijn verdedigingsrechten. Daarnaast ziet de kritiek van het hof in het bijzonder op de onduidelijkheid omtrent de strekking van de door verdachte af te leggen verklaring, die afgelegd diende te worden als ‘tegenprestatie’ voor de besproken strafeis. Het Hof ziet dus geen mogelijkheid om de door het openbaar ministerie gedane toezeggingen te beoordelen in het licht van het vertrouwensbeginsel.

Onder het vertrouwensbeginsel wordt verstaan dat de overheid de door haar opgewekte verwachtingen naar redelijkheid moet honoreren.[42] De Hoge Raad oordeelde in 1983 dat de beginselen van een behoorlijke procesorde meebrengen 'dat de voor het justitiële beleid verantwoordelijke organen niet handelen naar willekeur, maar in gebondenheid jegens verdachte aan toezeggingen, welke bij laatstgenoemde gerechtvaardigde verwachtingen hebben opgewekt'. Hieronder valt bijvoorbeeld een toezegging door of namens het openbaar ministerie dat in een concreet geval niet zal worden vervolgd.[43] Hierbij dient er wel een mededeling te zijn gedaan die – in de concrete omstandigheden van het geval – het gerechtvaardigd vertrouwen heeft gewekt dat vervolging achterwegen blijft.[44] Indien er sprake is van een schending van het vertrouwensbeginsel, leidt dit tot niet-ontvankelijkheid van het openbaar miniserie en verliest zij dus het recht op strafvervolging.

Om een beeld te krijgen van hoe toezeggingen van het openbaar ministerie beoordeeld worden in het kader van het vertrouwensbeginsel dient er gekeken te worden naar soortgelijke zaken uit de Nederlandse jurisprudentie. In een arrest van 31 januari 2023 is het openbaar ministerie door het Gerechtshof 's-Hertogenbosch niet-ontvankelijk verklaard in de strafvervolging wegens het in strijd handelen met het vertrouwensbeginsel.[45]

In deze zaak gaat het om een transactie die, volgens de verdediging, zag op de verdenking van (eenvoudig) witwassen en eveneens op een onderzoek naar verdenking van de handel in/uitvoer van verdovende middelen. De verdediging heeft zich op het standpunt gesteld dat het openbaar ministerie het gerechtvaardigde vertrouwen heeft gewekt dat de verdachte niet zou worden vervolgd voor handel in/uitvoer van verdovende middelen. De officier van justitie heeft in eerdere correspondentie de raadsman uitgenodigd om 'de mogelijkheid tot buitengerechtelijke afdoening te onderzoeken'. De officier van justitie had hier belang bij, mede gelet op de schaarse zittings- en opsporingscapiciteit. Vervolgens is er tussen de verdachte en het openbaar ministerie een overeenkomst gesloten ter afdoening van de volledige, en daaruit voortkomende, onderzoeken. Door het onderzoek naar de handel in/uitvoer van verdovende middelen voort te zetten en de verdachte hiervoor te vervolgen

[42] Corstens, p. 61.
[43] HR 22 december 2015, ECLI:NL:HR:2015:3639.
[44] HR 8 mei 2012, ECLI:NL:HR:2012:BW5002.
[45] Hof 's-Hertogenbosch 31 januari 2023, ECLI:NL:GHSHE:2023:427.

heeft het openbaar ministerie in strijd gehandeld met de gesloten overeenkomst en het vertrouwensbeginsel, aldus de verdediging. De advocaat-generaal betwist dit en stelt dat het onderzoek zag op de verdenking ten aanzien van witwassen en nimmer op de verdenking ten aanzien van de Opiumwet-feiten.

Het hof diende te onderzoeken in hoeverre sprake is geweest van een uitlating aan de zijde van het openbaar ministerie en of deze uitlating van dien aard was dat de verdachte het gerechtvaardigde vertrouwen mocht hebben niet verder te worden vervolgd. Hierbij slaat het hof acht op de correspondentie tussen de raadsman en de officier van justitie – waarin gesproken wordt over het verkennen van de mogelijkheid tot buitengerechtelijke afdoening – voorafgaande aan de transactie en de uiteindelijke tekst van de tussen partijen gesloten overeenkomst. Daarnaast wordt er verwezen naar de inhoud van verschillende processen-verbaal waarin vragen worden gesteld over de verdenkingen ten aanzien van de Opiumwet-feiten. Het hof komt, op basis van het voorgaande, tot de conclusie dat er, door het instellen van vervolging, door het openbaar ministerie is gehandeld in strijd met het vertrouwensbeginsel en verklaart het openbaar ministerie niet-ontvankelijk in de strafvervolging van de verdachte.

Wat deze zaak interessant maakt voor dit onderzoek is dat de visie van de verdediging en het openbaar ministerie over de inhoud en de strekking van de gemaakte afspraken ook uiteenlopen. Het hof komt in deze zaak wel tot een schending van het vertrouwensbeginsel door de correspondentie tussen de raadsman van de verdachte en de officier van justitie, alsmede de inhoud van de tussen voornoemde partijen gesloten overeenkomst te onderzoeken. Hierbij verwijst het hof expliciet naar de inhoud en citeert meermaals passages uit voornoemde stukken. De crux in de zaak van 1 november 2023 zit hem juist in het ontbreken van de mogelijkheid om naar de inhoud van een dergelijke overeenkomst te verwijzen. Door het ontbreken hiervan wordt de rechtelijke controlefunctie in het kader van het vertrouwensbeginsel beperkt. Indien deze mogelijkheid er wel zou zijn geweest zou het hof, gelet op hetgeen aangevoerd ter terechtzitting en met inachtneming van andere jurisprudentie, wellicht tot niet-ontvankelijkheid van het openbaar ministerie beslissen.

Uit voorgaande zou dus kunnen worden opgemaakt dat, tegen de achtergrond van de uitspraak van het hof, de STMK meer in lijn moet worden gebracht met het door de Hoge Raad geschetste kader omtrent procesafspraken om de rechtelijke controlefunctie op onder

andere het vertrouwensbeginsel te kunnen waarborgen. Echter, uit het gesprek met de initiatiefnemers van de STMK blijkt dat er op dit punt sprake is van een weeffout binnen de pilot.[46] Het hof is er namelijk ten onrechte vanuit gegaan dat er sprake is geweest van een 'afspraak'. Deze gedachtegang is ingegeven door het feit dat er in het beginstadium van de zaak door de officier van justitie en de advocaat van de verdachte gesproken is over het traject. Dit is volgens Janssen niet de bedoeling van de STMK. Immers, hiervoor bestaat het fenomeen procesafspraken al. Binnen procesafspraken zit een element van overeenstemming. Janssen stelt dat het element van overeenstemming bij de STMK volledig ontbreekt.[47] De STMK geschiedt – volgens de initiatiefnemers – langs de standaard route van de artikelen 348 en 350 Wetboek van Strafvordering. Het is aan de rechter om zich actief op te stellen en om tot een beantwoording van voornoemde vragen te komen. De enige verandering ten opzichte van de reguliere procedure is de bereidheid van de verdachte, waardoor rechters meer recht kunnen doen aan het resocialisatiedoel bij de straftoemeting. De conclusie van de initiatiefnemers van de STMK is dus dat er geen 'afspraak' tussen procespartijen zou moeten zijn. De verdachte geeft een 'toekomstgerichte' verklaring op de zitting en het is vervolgens aan de rechters om deze verklaring te beoordelen. De kritiek van het hof op het ontbreken van het processtuk is dus ongegrond.

3.3. De externe openbaarheid

De kritiek van het hof betreffende het niet betrachten van de externe openbaarheid strekt zich met name over het ontbreken van een schriftelijk stuk waarover mededeling kan worden gedaan op een openbare zitting.

Het beginsel van externe openbaarheid wordt doorgaans omschreven als het principe dat het strafproces toegankelijk is voor de rechtsgenoten, dus voor hen die daarbij niet als procesdeelnemers direct betrokken zijn.[48] Bezien vanuit een breder perspectief ziet dit op de doorzichtigheid van het strafproces als instituut in de rechtsgemeenschap.[49] Dit beginsel komt terug in onder andere artikel 121 van de Grondwet, de artikelen 269 en 362 van het Wetboek van Strafvordering en artikel 6, eerste lid EVRM. In de literatuur worden door auteurs verschillende doelstellingen en functies van de externe openbaarheid genoemd. De externe

[46] Bijlage 1.
[47] Bijlage 1.
[48] Corstens, p. 56.
[49] Van Lent, p. 1.

openbaarheid zou onder andere dienen ter controle van het optreden van justitiële autoriteiten en de rechterlijke macht.[50] Daarnaast biedt het ook bescherming voor de verdachte tegen onrechtmatig overheidsoptreden. De externe openbaarheid legitimeert dus de strafrechtspleging en in het bijzonder de rechtspraak. In het kader van de controlefunctie stelt Van de Pol dat deze niet per definitie ziet op het toezicht op nauwgezette en juiste taakuitoefening, maar juist op controle in de betekenis van kennisneming en de mogelijkheid tot kritiek.[51] De Hoge Raad heeft in het arrest inzake procesafspraken beoogd deze controlefunctie te vervatten, door partijen te verplichten een schriftelijk afdoeningsvoorstel op te stellen, deze aan te merken als processtuk en het om die reden doen van een mededeling daarvan op de openbare zitting. Hiermee wordt getracht te voorkomen dat er achterkamerovereenkomsten tussen justitie en verdachten tot stand komen, die vervolgens geen uitleg tegenover de maatschappij en eventuele slachtoffers behoeven.

Echter, zoals besproken in de vorige paragraaf zijn procesafspraken en de STMK twee verschillende procedures. Bij de STMK staat niet de overeenstemming, die blijkt uit een afdoeningsovereenkomst centraal, maar de bereidheid van de verdachte om op zitting een 'toekomstgerichte' verklaring af te leggen. De rechter dient actief bezig te zijn met de beantwoording van de vragen uit artikel 348 en 350 Sv. Hierbij zal hij de verklaring op zitting tegen het licht houden en zijn zienswijze omtrent deze verklaring motiveren in het vonnis. Dit vonnis wordt (normaliter) dezelfde dag nog uitgesproken. De initiatiefnemers stellen dat het bijna niet transparanter kan dan hoe de STMK thans is vormgegeven. Het gehele proces vindt namelijk plaats op de zitting, in tegenstelling tot de procesafspraken, waar wordt gewerkt met een afdoeningsvoorstel.[52] Daarnaast kan de vraag worden gesteld in hoeverre het wenselijk is dat er voor iedere afdoening middels de STMK een schriftelijke overeenkomst conform de procesafspraken-jurisprudentie zou moeten worden opgesteld. Dit verhoudt zich immers slecht tot een van de doelstellingen van de STMK, te weten: een snelle afhandeling van de zaak. Voorgaande overwegende kan geconcludeerd worden dat de kritiek niet toereikend is en dat er ten onrechte een vergelijking is getrokken met de aandachtspunten omtrent procesafspraken.

[50] Concl. F.W. Bleichrodt 14 juni 2022, ECLI:NL:PHR:2022:566.
[51] Van de Pol, p. 583-584.
[52] J.H. Crijns & M.J. Dubelaar, p. 1.

3.4. Het verbod op willekeur en het rechtsgelijkheidsbeginsel

In het belang van de rechtszekerheid mag de burger van de overheid verlangen dat zij de bevoegdheden consistent en consequent uitoefent en dat hieraan een bepaald plan ten grondslag ligt.[53] Dit vloeit voort uit het verbod op willekeur. In het verlengde hiervan kan worden gesteld dat vergelijkbare gevallen een gelijke behandeling verdienen.[54] Wanneer vergelijkbare gevallen niet gelijk worden behandeld, leidt dit tot een schending van het gelijkheidsbeginsel.

3.4.1. De (willekeurige?) selectie van zaken

Het hof haalt in het arrest aan dat de selectieprocedure voor het aanbrengen van zaken voor de STMK op gespannen voet staat met voornoemde beginselen. Dit omdat het volgens het hof onduidelijk is waarom juist deze verdachten zijn geselecteerd voor deelnamen aan de STMK.[55] In reactie hierop heeft het Openbaar Ministerie op de pro forma zitting van 17 mei 2023 laten blijken dat zij tot een meer doordachte aanpak van het aanbrengen van zaken voor de STMK willen komen.[56]

Uit het gesprek met de initiatiefnemers blijkt dat de keuze voor deze verdachten zijn grondslag vindt in het feit dat de STMK op dit moment plaatsvindt in de vorm van een pilot.[57] Er is gekozen voor specifiek de uithalerszaken, omdat er nou eenmaal een bepaalde keuze moest worden gemaakt en dit de initiatiefnemers een geschikte doelgroep leek.[58] Volgens hen hoeft het delict bij het ‘selecteren’ van de zaak, bij een mogelijke voortzetting van de STMK, niet ter zake te doen. Dit maakt dat de kritiek van het hof gegrond is, aangezien er in de praktijk op dit moment geen sprake is van een duidelijk afgebakend kader voor het selecteren van zaken voor de STMK. Om recht te kunnen doen aan voornoemde beginselen is het dus van belang dat er ingangsvoorwaarden worden geformuleerd. Hierbij kan worden gekeken naar een alternatieve versnelde procedure, namelijk (super)snelrecht. Snelrecht is een versnelde manier van berechting waarbij de verdachte binnen 17 dagen voor de rechter komt. Het gaat hier dan om eenvoudige zaken, waarbij geen verder onderzoek nodig lijkt. Vaak gaat het om een bepaald type zaak, zoals uitgaansgeweld of geweld tegen

[53] Corstens, p. 59.
[54] Van den Wyngaert; Corstens, p. 64.
[55] Gerechtshof Den Haag 1 november 2023, ECLI:NL:GHDHA:2023:2074.
[56] Gerechtshof Den Haag 1 november 2023, ECLI:NL:GHDHA:2023:2074.
[57] Bijlage 1.
[58] Bijlage 1.

hulpverleners. Snelrecht ligt met name in de reden indien de omstandigheden vragen om een lik-op-stuk reactie aan de verdachte en/of de maatschappij op een signaal af te geven dat het strafbare gedrag volstrekt ontoelaatbaar is.[59] Ten behoeve het snelrecht is door het College van procureurs-generaal een 'menukaart snelrecht' ontwikkeld.[60] Hierin worden bepaalde doelgroepen, typen delicten of bijzondere situaties benoemd die in aanmerking komen voor een behandeling middels snelrecht. Voor de STMK kan aan een vergelijkbaar protocol worden gedacht, wat de rechtbank kan hanteren bij het accepteren van zaken voor de STMK. Immers, het initiatief ligt niet bij de rechtbank, maar bij de verdediging. De rechtbank hoeft na een dergelijk verzoek alleen maar te kijken of de zaak, conform het protocol, in aanmerking komt voor berechting middels de STMK. Op deze manier kan recht worden gedaan aan het gelijkheidsbeginsel.

3.4.2. De zaakstoedeling

Bij het gerechtshof heeft de advocaat-generaal betoogd dat de manier van toedelen van zaken, op de wijze die in het STMK-project geschiedt, strijdig zou kunnen zijn met de internationale criteria voor zaakstoedeling.[61]

Deze criteria zijn in Nederland vastgelegd in de zogenoemde 'code zaakstoedeling'.[62] Dit is een regeling die de rechtelijke macht zichzelf oplegt en die in lijn is met de daarvoor gestelde internationale eisen. Het is vanuit rechtstatelijk perspectief belangrijk dat er bepaalde systemen bestaan om de kernwaarden van rechtstaten te waarborgen. Dit om waarden als onafhankelijkheid, onpartijdigheid en integriteit te kunnen garanderen. Deze waarborgen komen onder andere tot uiting in regelingen met betrekking tot benoeming en ontslag van rechters, verschoning, wraking en ook de toedeling van strafzaken.

In de Nederlandse wet zijn de absolute en relatieve competentie van een rechter verankerd in de wet, maar er wordt niks gezegd over de wijze waarop rechtszaken binnen de verschillende gerechten wordt toebedeeld.[63] Dit betekent concreet dat het gerechtsbestuur deze zaken verdeelt over haar rechterlijke ambtenaren en daar dus zelf zorg en verantwoordelijkheid voor draagt. De Rechtspraak heeft ter ondersteuning hiervoor de code zaakstoedeling opgesteld,

[59] Menukaart (super)snelrecht, p. 1.
[60] Menukaart (super)snelrecht.
[61] Hof Den Haag 1 november 2023, ECLI:NL:GHDHA:2023:2074.
[62] Code zaakstoedeling.
[63] Art. 45 RO jo. Art. 2 Sv.

met als doel dat rechtszaken op basis van objectieve maatstaven, die ertoe strekken dat zaken onpartijdig, deskundig en tijdig worden behandeld, aan de rechters worden toegedeeld. Er wordt met de code gestreefd naar een balans tussen het belang van de procesdeelnemers bij een meer transparant systeem van zaakstoedeling op basis van vooraf kenbare, objectieve criteria en het behoud van flexibiliteit.[64] Dit komt tot uiting in de zeven artikelen die de code telt, te weten:

1. De toedeling van rechtszaken aan rechters vindt plaats onder eindverantwoordelijkheid van het gerechtsbestuur, zonder inmenging van buitenaf.
2. Het gerechtsbestuur stelt per rechtsgebied een zaakstoedelingsregeling vast en maakt die openbaar.
3. De toedeling van zaken vindt plaats op een objectieve wijze die de onpartijdigheid en onafhankelijkheid van tijdige en deskundige rechtspraak waarborgt.
4. De zaken worden in beginsel op aselecte wijze aan de rechters toegedeeld. In de zaakstoedelingsregeling wordt bepaald welke categorieën van zaken niet aselect worden toegedeeld, omdat de toedeling ervan maatwerk vergt.
5. De naam van de rechter wordt tijdig aan partijen bekend gemaakt.
6. Na toedeling van een zaak aan een rechter handelt deze de zaak in beginsel zelf af.
7. Een rechterswisseling wordt met opgave van redenen aan partijen medegedeeld.[65]

De manier waarop zaken aan rechter worden toebedeeld komt dus voor rekening van het gerechtsbestuur van de betreffende rechtbank. De enige eis is dat dit geschiedt binnen de lijnen van voornoemde code. Wat exact ten grondslag heeft gelegen aan de wijze van toedeling is onmogelijk te toetsen, aangezien geen inzicht kan worden verkregen in de handelswijze van het gerechtsbestuur. De mogelijkheid bestaat dat, omdat de STMK-zittingen thans plaatsvinden in de vorm van een pilot, ervoor is gekozen deze zaken te koppelen aan bepaalde rechters. Wanneer er wordt gekeken naar een aantal STMK vonnissen valt op dat deze worden ondertekend door verschillende rechters, in verschillende samenstellingen met verschillende voorzitters. Hieruit blijkt dus dat er geen sprake is van één combinatie van rechters die alle STMK zaken behandelt. Echter, dit is te weinig informatie om te concluderen of de wijze van zaakstoedeling strijdig is met de internationale criteria voor

[64] Code zaakstoedeling.
[65] Code zaakstoedeling.

zaakstoedeling. De stelling van de advocaat-generaal kan dus onmogelijk worden weerlegd, noch bekrachtigd.

Resumerend kan geconcludeerd worden dat de huidige wijze van zaakselectie op gespannen voet staat met het gelijkheidsbeginsel en het verbod op willekeur. Dit vindt zijn grondslag in het feit dat de STMK thans plaatsvindt als pilot en er geen exacte ingangsvoorwaarden voor bestaan. Derhalve kan het nuttig zijn om hiervoor een protocol op de stellen. De stelling dat de huidige wijze van zaakstoedeling binnen de STMK mogelijk strijdig zou zijn met de internationale criteria voor zaakstoedeling kan onmogelijk worden onderzocht, nu dit een bevoegdheid is die het gerechtsbestuur toekomt.

3.5. *Tussenconclusie*

In het voorgaande hoofdstuk is onderzoek gedaan naar de kritiek die het Gerechtshof Den Haag heeft geuit op de STMK. Uit dit onderzoek is gebleken dat er ten onrechte, doch begrijpelijk, een misvatting is ontstaan bij het hof over de aard van deze procedure. Het hof ging er namelijk vanuit dat er sprake is van een 'afspraak' tussen de procespartijen, terwijl de STMK juist geen overeenstemming tussen de partijen inhoudt. Er kan dus geen vergelijking worden getrokken met de benoemde procesafspraken, want bij de STMK draait het om de bereidheid van de verdachte om een toekomstgerichte verklaring af te leggen tijdens de zitting. Dit benadrukt het actieve onderzoek van de rechter conform de artikelen 348 en 350 Wetboek van Strafvordering, waarbij de transparantie, die voortvloeit uit de externe openbaarheid, wordt gewaarborgd doordat het gehele proces zich op de zitting afspeelt, in tegenstelling tot procesafspraken die vaak schriftelijk worden afgehandeld.

Desalniettemin is er kritiek op de huidige wijze van zaakselectie binnen de STMK, die mogelijk in strijd is met het gelijkheidsbeginsel en het verbod op willekeur, omdat er geen duidelijke ingangsvoorwaarden zijn vastgesteld. Om deze bezwaren te adresseren, zou het nuttig kunnen zijn om een protocol op te stellen dat de selectiecriteria voor zaken specificeert. Dit zou bijdragen aan een eerlijker en transparanter proces.

Hoofdstuk 4: Hoe verhoudt de STMK zich tot de rechten van de verdachte

In dit hoofdstuk is onderzocht hoe de STMK zich verhoudt tot de rechten van verdachten. Er is bekeken welke rechten de verdachte toekomen en of de STMK procedure met genoeg waarborgen is omkleed om deze rechten te kunnen garanderen.

4.1. De onschuldpresumptie

Een van de grondbeginselen van het strafrecht is het '*praesumptio innocentiae'*, ook wel bekend als de onschuldpresumptie. Hierin ligt de gedachte verankerd dat eenieder voor onschuldig dient te worden gehouden tot het tegendeel is bewezen.[66] De onschuldpresumptie is neergelegd in het tweede lid van artikel 6 van het EVRM.[67] Dit recht is absoluut en voor inbreuken hierop biedt het verdrag dan ook geen ruimte. De onschuldpresumptie dient te worden bezien in samenhang met een aantal andere rechten en beginselen, zoals het zwijgrecht van de verdachte en het verbod om gedwongen te worden mee te werken aan je eigen veroordeling, ook wel bekend als het nemo tenetur-beginsel. Deze uitgangspunten kunnen allemaal als voortvloeiend uit artikel 6 EVRM worden beschouwd.

Het EHRM heeft zich meermaals uitgelaten over de onschuldpresumptie. In de loop der jaren zijn er verschillende eisen aan de onschuldpresumptie tot stand gekomen in de Straatsburgse jurisprudentie. Zo dient een verdachte vóór het strafproces door de vervolgautoriteiten en de media als onschuldig te worden behandeld. Punitief voorarrest is verboden, wat inhoudt dat een verdachte niet in voorarrest mag worden genomen als voorschot op de uiteindelijke straf. De voorlopige hechtenis dient in zijn algemeenheid terughoudend te worden ingezet.[68] Ook ligt de bewijslast bij de vervolgende instantie en dient de rechtbank bij twijfel vrij te spreken (*in dubio pro reo*). Voor de rechters geldt ten slotte ook een verbod op vooringenomenheid en de garantie van een onpartijdige en onafhankelijke rechtsgang.[69]

In Nederland is de onschuldpresumptie wettelijk verankerd in het tweede lid van artikel 271 Wetboek van Strafvordering, waarin staat dat: *noch de voorzitter, noch een der rechters geeft op de terechtzitting blijk van enige overtuiging omtrent de schuld of onschuld van de verdachte*. Meijer schrijft over de onschuldpresumptie dat het eerst en vooral een procedurele

[66] G.H. Meijer, p. 1.
[67] Kronenberg & De Wilde, p. 365; Art. 6 lid 2 EVRM.
[68] Art. 5 EVRM.
[69] EHRM 25 november 2021, ECLI:CE:ECHR:2021:1125JUD006370319 (*Mucha t. Slowakije*).

garantie voor de wijze van bejegening door de strafrechter tijdens het proces is.[70] De rechter moet geen strafproces leiden met de gedachte dat de verdachte reeds als dader kan worden aangemerkt. Dit ziet volgens Meijer voornamelijk op de 'rechterlijke attitude', de indruk moet niet worden gewekt dat de rechtbank haar oordeel al klaar heeft. Daarom dient de rechter ervoor te waken geen vragen te stellen, die kunnen leiden tot een verklaring waaromtrent niet kan worden gezegd dat deze in vrijheid is afgelegd. Echter, één en ander moet niet onnodig strikt worden opgevat en Meijer pleit dan ook voor een realistische uitleg van de bepaling.[71] De rechter dient namelijk een actieve rol aan te nemen ter terechtzitting en draagt een grote verantwoordelijkheid voor de waarheidsvinding[72]. Een rechter die in een zaak met overweldigend bewijs doet alsof zijn neus bloedt, verliest snel zijn geloofwaardigheid.[73]

De vraag kan worden gesteld of aan de onschuldpresumptie voldoende recht wordt gedaan in de STMK-procedure. De gedachte kan namelijk zijn dat de onschuldpresumptie onder druk komt te staan, nu de verdachte verantwoordelijkheid moet nemen en toekomstgericht dient te verklaren om deel te kunnen nemen aan de STMK. Om hier een antwoord op te formuleren dient er gekeken te worden hoe de onschuldpresumptie in reguliere strafzaken tot uiting komt.

De onschuldpresumptie normeert de wijze waarop de behandeling van de schuldvraag plaatsvindt.[74] Deze behandeling geschiedt binnen een rechterlijke procedure op grond van bepaalde regels en bewijs, wat blijkt uit de artikelen 348 en 350 Sv. De processuele eisen die de wet stelt – de houding van de rechter jegens de verdachte – dienen gedurende het onderzoek ter terechtzitting in acht te worden genomen.[75] Hier liggen twee doelstellingen aan ten grondslag: allereerst dient te worden voorkomen dat er, door de rechterlijke overtuiging van schuld bij de verdachte, druk wordt uitgeoefend op verdachte om een bekentenis af te leggen. Daarnaast waarborgt deze bepaling dat het proces eerlijk verloopt.[76] De rechters mogen geen blijk geven van de schuld van de verdachte, noch diens onschuld.[77]

[70] G.H. Meijer, p. 1.
[71] Meijer, p. 2.
[72] Bemelmans, p. 86.
[73] Meijer, p. 2.
[74] Groenhuijsen, p. 1.
[75] Art. 268 jo. 271 lid 2 Sv.
[76] T&C Art. 271 lid 2 Sv.
[77] T&C Art. 271 lid 2 Sv.

Het ‘geen blijk geven’ ziet op de uiterlijke aspecten. Enerzijds is van belang dat de rechter waakzaam is dat een bij hem ontstane indruk over de schuld of onschuld van de verdachte te onderdrukken en de zaak kritisch te beoordelen.[78] Anderzijds dient de rechter aan de hand van de procedure een beeld te vormen over de zaak. Indien hij hierbij overtuigd raakt van de schuld van de verdachte, kan hij dit op gepaste wijze kenbaar maken.[79] Daarbij komt dat rechters een verdachte aan een scherpe ondervraging mogen onderwerpen. Dit kan zonder dat de innerlijke gesteldheid van de rechter kenbaar wordt. Van belang is dus dat uit de bejegening van de rechter blijkt, dat er niet al een oordeel over de zaak heeft gevormd.

Gesteld kan worden dat de reguliere procedure en de STMK-procedure niet wezenlijk van elkaar verschillen. Immers, beide procedures volstrekken zich langs de lijnen van de artikelen 348 en 350 Sv. De effectuering van 271 Sv is gelegen in de rechterlijke bejegening richting de verdachte, net als in de reguliere strafprocedure. Het enige verschil is dat er bij de STMK-procedure een ‘toekomstgerichte’ verklaring door de verdachte wordt afgelegd. Deze verklaring behelst geen (juridische) bekentenis, maar een inzicht in de motieven en persoonlijke omstandigheden van de verdachte. Deze verklaring laat onverlet de opdracht aan de rechter om recht te doen aan de onschuldpresumptie. Voorts gaat het binnen de STMK niet om strafzaken waar complexe bewijskwesties aan de orde zijn. De rechter zal derhalve een realistische toepassing van de onschuldpresumptie in de praktijk kunnen brengen, zoals Meijer bepleit.[80] Indien de rechter het onderzoek ter terechtzitting binnen de STMK conform artikel 271 Sv leidt, behoeft de STMK niet op gespannen voet te staan met de onschuldpresumptie.

4.2. Nemo Tenetur-beginsel

Niemand behoeft actief mee te werken aan zijn eigen veroordeling, noch kan iemand daartoe verplicht dan wel gedwongen kan worden. Dit ligt verankerd in het nemo tenetur se ipsum accusare, oftewel het nemo tenetur-beginsel.[81] Hierin ligt ook het zwijgrecht van de verdachte besloten. Binnen dit beginsel kan men onderscheid maken tussen een drietal zaken, te weten: het pressieverbod, de procesautonomie van de verdachte en de betrouwbaarheid van het bewijs.[82]

[78] T&C art. 271 lid 2 Sv.
[79] T&C art. 271 lid 2 Sv.
[80] Meijer, p. 2.
[81] Meijer, p. 1.
[82] Meijer, p. 1.

Niemand mag dus worden gedwongen mee te werken aan zijn of haar eigen veroordeling, maar hierbij dient te worden opgemerkt dat dit beginsel niet absoluut is. De Hoge Raad heeft namelijk geoordeeld dat in het Nederlandse recht niet een onvoorwaardelijk recht of beginsel is verankerd dat een verdachte op generlei wijze kan worden verplicht tot het verlenen van medewerking aan het verkrijgen van voor hem mogelijk bezwarend bewijsmateriaal.[83] Volgens de Hoge Raad ligt de nadruk in beginsel vooral op de (schriftelijke) verklaringsvrijheid van de verdachte en diens recht om te zwijgen.[84] De Hoge Raad ziet geen probleem in het gebruik van materiaal als bewijs in strafzaken dat onder dwang is afgegeven door de verdachte, denk hierbij bijvoorbeeld aan documenten, die onafhankelijk van de wil van de verdachte bestaan.[85] Binnen de Nederlandse literatuur bestaat er consensus over het feit dat een verdachte niet tegen zijn wil hoeft te verklaren, of dat die verklaring niet in punitieve zin tegen hem gebruikt mag worden.[86]

Het nemo tenetur-beginsel bestaat volgens het EHRM met name uit het zwijgrecht en het veronderstelt dat de aanklagers het ten laste gelegde feit bewijst "*without resort to evidence obtained through methods of coercion or oppression in defiance of the will of the accused*''.[87] Het EHRM benadrukt dat de verdachte hierbij de vrijheid toekomt zijn procespositie te bepalen. Om vast te stellen of het nemo tenetur-beginsel is geschonden indien de verdachte een bekentenis aflegt dient onderzoek te worden gedaan naar "*the nature and degree of the compulsion, the existence of any relevant safeguards in the procedures and the use to which any material so obtained is put*".[88]

Er dient dus sprake te zijn van een '*improper compulsion'* om tot een schending van het nemo teneturbeginsel te komen. Het EHRM onderscheidt in zijn jurisprudentie drie gevallen waarin sprake kan zijn van een dergelijke '*improper compulsion',* namelijk:

(1) Indien een verdachte "*is obliged to testify under threat of sanctions and either testifies in consequence or is sanctioned for refusing to testify*".[89]

[83] HR 21 december 2010, ECLI:NL:HR:2010:BL0666.
[84] Nan, p. 119; Art. 29 Sv.
[85] Nan, p. 119.
[86] Nan, p. 127.
[87] Parket bij de Hoge Raad 14 juni 2022, ECLI:NL:PHR:2022:566, r.o. 8.14.
[88] EHRM 5 november 2002, nr. 48539/99 (*Allan tegen het Verenigd Koninkrijk*), § 44.
[89] EHRM 17 december 1996, nr. 19187/91 (*Saunders tegen het Verenigd Koninkrijk*), EHRM 14 oktober 2010, nr. 1466/07 (*Brusco tegen Frankrijk*), EHRM 21 december 2000, nr. 34720/97 (*Heaney and McGuinness tegen Ierland*) en EHRM 8 april 2004, nr. 38544/97 (*Weh tegen Oostenrijk*).

(2) Wanneer er sprake is van "*physical or psychological pressure, often in the form of treatment which breaches Article 3 of the Convention, is applied to obtain real evidence or statements*".[90]
(3) Gevallen waarin "*the authorities use subterfuge to elicit information that they were unable to obtain during questioning*".[91]

Op het eerste oog lijkt de STMK een *compulsion* op te leveren voor de verdachte. Het heeft er namelijk de schijn van dat hij, in ruil voor een verklaring, strafvermindering kan krijgen, althans, zo kan het voor de verdachte overkomen. Er kan dus gesteld worden dat er *a priori* sprake lijkt te zijn van een *compulsion*. Wel dient hierover het één en ander te worden opgemerkt.

Allereerst is van belang om vast te stellen dat er binnen de STMK geen sprake is van een '*deal'* met het Openbaar Ministerie. Er wordt geen lagere straf(eis) aangeboden, indien de verdachte bereid is om een verklaring af te leggen.

Ook doet de deelname aan de STMK niet af aan de straftoemetingsvrijheid van de rechters. De rechter legt niet per definitie een lagere straf op. Benadrukt dient te worden dat uitgangspunt van de STMK is dat de rechters een passende straf kunnen opleggen door alle strafdoelen in acht te nemen. De verdachte krijgt niet per definitie een 'lagere straf', maar bijvoorbeeld een gevangenisstraf, waarvan een deel voorwaardelijk wordt opgelegd met daaraan bijzondere voorwaarden verbonden.

Toch kan uit voorgaande worden opgemaakt dat een STMK-traject de verdachte een zeker voordeel oplevert ten opzichte van een reguliere procedure. Voorts kan daaraan worden toegevoegd dat het STMK-traject ook andere voordelen met zich meebrengt. Denk hierbij aan een snelle en uitgebreide behandeling van de strafzaak en nauwe betrokkenheid van de reclassering. De conclusie kan dus worden getrokken dat het STMK-traject een *compulsion,* zoals bedoeld door het EHRM, met zich meebrengt. Derhalve is het nuttig om het Europese rechtspraak omtrent *improper compulsions* te duiden en de STMK de beoordelen binnen dit kader.

[90] EHRM 11 juli 2006, nr. 54810/00 (*Jalloh tegen Duitsland*), EHRM 1 juli 2010, nr. 22978/05 (*Gäfgen tegen Duitsland*) en EHRM 6 juni 2000, nr. 28135/95 (*Magee tegen het Verenigd Koninkrijk*).
[91] EHRM 5 november 2002, nr. 48539/99 (*Allan tegen het Verenigd Koninkrijk*).

Zoals gezegd kan het de verdachte in het vooruitzichtstellen van een bepaald voordeel onder omstandigheden kwalificeren als '*psychological pressure'* en dus geschaard worden onder de tweede noemer van het hof. Dit wordt klemmender naarmate het voordeel voor de verdachte toeneemt.[92] Om die reden is het van belang te onderzoek wat het precieze voordeel voor de verdachte inhoudt, wanneer er gekozen wordt voor het STMK-traject.

Het voordeel van de STMK bestaat uit een snelle en op resocialisatie-gerichte afhandeling van de strafzaak. Dit houdt in dat de zaak snel aanvangt op zitting en dat er een 'op resocialisatie-gerichte' straf wordt opgelegd. Dit geschiedt aan de hand van een evenredige toepassing van strafdoelen. Om recht te kunnen doen aan alle strafdoelen, dient de verdachte inzicht te geven in zijn beweegredenen en aan te geven wat er voor hem nodig is om zijn leven op de rit te krijgen. Door dit te doen kan nadere invulling worden gegeven aan resocialisatiedoel, waarbij deze straf zich mogelijk uit in een voordeel voor de verdachte.

De vraag is hoe deze invulling thans wordt vormgegeven in de praktijk. Om hierop een antwoord te formuleren is jurisprudentieonderzoek verricht naar een aantal zaken die zijn afgedaan middels de STMK.[93] Hierbij gaat het om veroordelingen voor hetzelfde feit, zijnde het binnen het grondgebied van Nederland brengen van hoeveelheden cocaïne, variërend tussen de 290 en 415 kilogram. Voor deze feiten zijn gevangenisstraffen van tussen de 24 en 34 maanden opgelegd, waarvan gemiddeld ongeveer 50% van de straf als voorwaardelijk deel is opgelegd.[94] In bijna alle zaken is een proeftijd van drie jaar opgelegd. Uit de LOVS oriëntatiepunten blijkt dat voor dit misdrijf, waarbij het gaat om dezelfde hoeveelheden drugs onvoorwaardelijke gevangenisstraffen van tussen de 24 en 36 maanden het uitgangspunt vormen.[95] Dit betekent dus dat de veroordeelde een voorwaardelijke strafkorting krijgt van ongeveer de helft. Dit lijkt een *improper compulsion* op te leveren, maar dit kan genuanceerd worden. De verdachte dient zich namelijk gedurende de proeftijd – die in bijna alle gevallen 3 jaar bedraagt – te houden aan een algemene en bijzondere voorwaarden. Doet hij dit niet, dan zal het voorwaardelijke deel van de straf alsnog ten uitvoer worden gelegd. Er kan dus gesteld worden dat de verdachte een grote verantwoordelijkheid toekomt voor wat betreft het

[92] Parket bij de Hoge Raad 14 juni 2022, ECLI:NL:PHR:2022:566, r.o. 8.16.
[93] Rb Rotterdam 6 september 2023, ECLI:NL:RBROT:2023:9213; Rb Rotterdam 6 september 2023, ECLI:NL:RBROT:2023:9214; Rb Rotterdam 6 oktober 2023, ECLI:NL:RBROT:2023:12697; Rb Rotterdam 23 mei 2023, ECLI:NL:RBROT:2023:5411; Rb Rotterdam 23 mei 2023, ECLI:NL:RBROT:2023:5414; Rb Rotterdam 23 mei 2023, ECLI:NL:RBROT:2023:5413; Rb Rotterdam 9 januari 2024, ECLI:NL:RBROT:2024:680.
[94] Bijlage 2.
[95] Oriëntatiepunten voor straftoemeting en LOVS-afspraken, p. 18.

behouden van zijn ‘voordeel’. Men kan zich afvragen hoe groot het voordeel dan is, indachtig de moeite die de verdachte moet doen om dit voordeel te behouden. Immers, in ruil voor een strafkorting van 50% (wat in de meeste gevallen neerkomt op ongeveer 1 jaar) staat de verdachte drie jaar lang onder begeleiding van de reclassering. De verdachte is voorts gehouden te zorgen dan hij voldoet aan bepaalde voorwaarden, zoals het hebben van werk, een dagbesteding, het handhaven van een contact- of locatieverbod, het ondergaan van bepaalde behandeling(en) en een langdurige meldplicht. Dat vergt een behoorlijke inspanning van de verdachte. Derhalve lijkt het voordeel onder de streep niet onevenredig groot en dient het proces meerdere belangen.

Voorgaande laat zien dat verdedigbaar is dat de huidige praktijk van de STMK geschiedt binnen het Europeesrechtelijke kader inzake *improper compulsions*.

4.3. Het recht op verdediging

Iemand die verdacht wordt van een strafbaar feit heeft het recht zich te verdedigen tegen de beschuldigingen die tegen hem worden ingebracht.[96] Artikel 6, derde lid, onder c EVRM kent de verdachte dit recht toe. Hierbij kan hij zich laten bijstaan door een advocaat om zo een effectieve verdediging te voeren. Het recht op bijstand gedurende het strafproces is een belangrijke waarborg voor een eerlijk proces.[97] Met deze regeling is beoogd om een verdachte, waarvan mag worden verwacht dat hij of zij onvoldoende is staat is zijn positie is het strafproces te bepalen, te verzekeren van een effectieve verdediging.[98]
Volgens Boksem is een effectieve verdediging een verdediging die kan bijdragen aan de resultaten van het strafproces.[99] Hieraan zitten volgens hem twee kanten: in de eerste plaats moet de verdediging beschikken over de noodzakelijke instrumenten om in het belang van de verdachte en in het kader van het strafproces invloed uit te oefenen. Daarnaast dient de raadsman de kennis te bezitten om deze instrumenten ook daadwerkelijk te benutten.[100]
Instrumenten om een goede verdediging te effectueren zijn bijvoorbeeld het consultatierecht, de verhoorbijstand door een advocaat, het indienen van onderzoekswensen en het voeren van verweren ter terechtzitting.

[96] Kronenberg & De Wilde, p. 366.
[97] Boksem, p. 12.
[98] Meijer, p. 2.
[99] Boksem, p. 2.
[100] Boksem, p. 2.

Bij arrest van 29 april 2014 heeft het EHRM herhaald dat een verdachte afstand mag doen van de rechten die hem in artikel 6 EVRM toekomen.[101] Hiervoor is vereist dat een ‘’*waiver”*- zoals het EHRM het noemt – afstand kan doen van verdedigingsrechten indien: “*it is to be effective for Convention purposes, be established in an unequivocal manner and be attended by minimum safeguards commensurate with its importance. In addition, it must not run counter to any important public interest*”. Hier wordt later nog aan toegevoegd dat een ‘’*waiver”* niet door dwang of druk tot stand mag komen. Indien in lijn met deze eisen is gehandeld, kan een verdachte afzien van bepaalde verdedigingsrechten, zonder dat er sprake is van een schending van artikel 6 EVRM.

Uit de jurisprudentie van het EHRM kunnen, wat betreft het doen van afstand van het recht op een reguliere contradictoire behandeling, een aantal relevante eisen worden afgeleid. Zo dient een verdachte zich bewust te zijn van de inhoud van de zaak en de gevolgen van het afstand doen van bepaalde rechten. Een adequate advisering inzake de kansen en mogelijkheden in een reguliere procedure ten opzichte van een alternatieve procedure door een advocaat is hierbij van belang. Ook mag de verdachte niet dusdanig onder druk worden gezet, dat er niet meer van vrijwilligheid kan worden gesproken. Ten slotte dient er rekenschap te worden gegeven van een maatschappelijk belang dat in de weg kan staan aan het aannemen van een rechtsgeldige ‘*waiver’*. Hierbij kan gedacht worden aan opsporing en vervolging van bepaalde strafbare feiten en het belang wat slachtoffers daarbij hebben. De Procureur-Generaal van de Hoge Raad legt dit zo uit dat: ‘in dergelijke gevallen de autoriteiten geen genoegen zouden mogen nemen met een ‘*waiver’*, omdat zaaksoverstijgende, maatschappelijke belangen vragen om een regulier contradictoir proces’’.[102]

Een duidelijk voorbeeld van een dergelijke zaak is de zaak *Di Martino en Maolinari tegen Italië* uit 2021. In deze zaak is er door de verdachten voor gekozen de *qiudizio abbreviato* te volgen. Dit is een verkorte strafprocedure die inhoudt dat rechters, op verzoek van de verdachte, de strafzaak afdoen op grond van het opsporingsonderzoek (en dus niet op basis van een onmiddellijk strafproces).[103] In ruil voor de ingeslagen route krijgen de verdachten een lagere straf. De klagers zijn in deze procedure in eerste aanleg vrijgesproken, maar in

[101] EHRM 29 april 2014, nr. 9043/05 (*Natsvlishvili en Togonidze tegen Georgië).*
[102] Concl. F.W. Bleichrodt 12 juni 2022, ECLI:NL:PHR:2022:566 r.o. 8.13.
[103] Concl. F.W. Bleichrodt 12 juni 2022, ECLI:NL:PHR:2022:566 r.o. 8.12.

hoger beroep veroordeeld. Hierdoor zijn zij van mening dat artikel 6 EVRM is geschonden, omdat zij niet in de gelegenheid zijn gesteld getuigen te horen. Het EHRM concludeert dat de klagers hebben ingestemd met de verkorte procedure en dat zij hiermee akkoord zijn gegaan met het feit dat zij hun verdediging hebben moeten baseren op hetgeen tijdens het vooronderzoek verzameld. Hiermee hebben zij ondubbelzinnig afstand gedaan van hun recht om getuigen te horen. Daarnaast wisten de klagers dat, bij een eventueel hoger beroep, het hof – net als de rechters in eerste aanleg – gebruik zou maken van de eerder afgelegde verklaringen uit het opsporingsonderzoek.[104] Derhalve is geen sprake van een schending van artikel 6 EVRM aldus het EHRM.

Er dient nader te worden bekeken hoe dit juridisch kader zich verhoudt tot de STMK procedure. Er kan namelijk gesteld worden dat het indienen van onderzoekswensen zich slecht leent voor een snelle en laagdrempelige afdoening van een zaak waarbij verantwoordelijkheid nemen voorop staat. Dit gebeurt in de praktijk ook niet. Daartegenover staat wel dat, indien het STMK-traject voor verdachten een (positieve) bijdrage levert aan de resultaten van het strafproces, er ook sprake kunnen zijn van een effectieve verdediging, uitgaande van de definiëring van Boksem.

Het is nuttig zijn om te onderzoeken of, en zo ja, in hoeverre bepaalde aspecten van de STMK-procedure meer in lijn te gebracht moeten worden met het verdragsrechtelijk kader omtrent '*waivers'*. Allereerst is van belang om vast te stellen van welke rechten de verdachte precies afstand doet. Hierbij staat vast dat de STMK eigenlijk geen echte alternatieve procedure is, nu het nog steeds gaat om een contradictoire behandeling van de strafzaak. Omdat de STMK een reguliere contradictoire behandeling behelst, is er op zitting ruimte voor juridisch-inhoudelijke verweren door de verdediging. Hierbij kan gedacht worden aan gevallen waarin hetzelfde feitencomplex volgens het Openbaar Ministerie meerdere strafbare feiten oplevert.

Het enige verdedigingsrecht waar de verdachte in feite van afziet is het indienen van onderzoekswensen. Dit behelst slechts een fractie van het pallet die tot de mogelijkheden van een effectieve verdediging behoren. Indien de verdediging de noodzaak ziet wel onderzoekswensen in te dienen, moet niet worden gekozen voor het STMK-traject. Is de

[104] EHRM 29 april 2014, nr. 9043/05 (*Natsvlishvili en Togonidze tegen Georgië).*

verdachte hiertoe wel bereid, dient ondubbelzinnig afstand te worden gedaan van het doen van onderzoekswensen. Deelname aan de STMK impliceert dus eigenlijk al dat de verdachte hiertoe vrijwillig bereid is. Conform de redenering van het EHRM in *Di Martino en Maolinari tegen Italië* kan met deelname aan de procedure de instemming van de verdachte komen vast te staan en leidt dit niet tot een schending van artikel 6 EVRM. De STMK is om die reden Straatsburg-proof. Uit voorgaande blijkt dus dat de verdachte binnen het STMK-traject zijn recht op verdediging in voldoende mate kan effectueren en er geen sprake is van een schending van artikel 6 EVRM.

4.4. Tusssenconclusie

Naar aanleiding van het onderzoek dat is verricht in dit hoofdstuk kan tot de volgende conclusies worden gekomen: De STMK-procedure en de reguliere strafprocedure verlopen beide volgens de artikelen 348 en 350 Sv, waarbij de rechter de verdachte op dezelfde wijze bejegent. De STMK introduceert een toekomstgerichte verklaring van de verdachte, die inzicht geeft in diens motieven en persoonlijke omstandigheden zonder een juridische bekentenis te vormen. Dit onderscheid laat de onschuldpresumptie onaangetast, aangezien de rechter verplicht blijft om deze presumptie te waarborgen, ook in zaken zonder complexe bewijskwesties. Hiermee kan de rechter een realistische toepassing van de onschuldpresumptie in de praktijk brengen, conform de strekking van artikel 271 Sv.
De toekomstgerichte verklaring in de STMK-procedure impliceert geen zelfincriminatie, waardoor het nemo tenetur-beginsel gerespecteerd blijft. De verdachte is niet verplicht zichzelf te belasten. Daarbij komt dat de verklaring zich richt op persoonlijke omstandigheden en motieven, in plaats van het bekennen van schuld. Dit zorgt ervoor dat de STMK-procedure niet op gespannen voet staat met het nemo tenetur-beginsel.
Ten slotte is uit het onderzoek gebleken dat de STMK-procedure ruimte biedt voor juridisch-inhoudelijke verweren, omdat de strafzaak contradictoire wordt behandeld. De enige beperking is dat de verdachte afziet van het indienen van onderzoekswensen, een recht dat slechts een fractie van de verdedigingsmogelijkheden betreft. Deze vrijwillige afstand is in lijn met de redenering van het EHRM in *Di Martino en Maolinari tegen Italië*, en schendt derhalve artikel 6 EVRM niet. De verdachte behoudt voldoende mogelijkheden om zijn recht op verdediging te effectueren binnen de STMK-procedure.

De STMK-procedure waant zich op het eerste oog wellicht in de grensgebieden van de onschuldpresumptie, het nemo tenetur-beginsel en het recht op verdediging, maar leidt niet tot een flagrante schending van voornoemde rechten. Het uitdragen en een verdere verfijning van deze procedure kan daarom bijdragen aan een nog betere naleving van deze normen.

Hoofdstuk 5: Conclusies en aanbevelingen

In voorgaande hoofdstukken zijn een aantal knelpunten van de STMK onderzocht. In dit hoofdstuk is de onderzoeksvraag beantwoord en zijn er per deelonderwerp een aantal aanbevelingen worden gedaan, op grond waarvan de STMK in aanmerking zou kunnen komen voor een verdere implementatie in Nederland.

5.1. De conclusie

Dit onderzoek had ten doel een antwoord te formuleren op de volgende onderzoeksvraag:

In welke situaties en onder welke voorwaarden is er binnen de strafrechtspleging plaats voor de STMK?

Om tot een beantwoording van deze vragen te komen is eerst onderzocht welke doelstellingen er aan de STMK ten grondslag lagen en hoe de procedure daaromtrent is vormgegeven. Daarnaast is, naar aanleiding van het arrest van het Gerechtshof Den Haag, gekeken hoe de STMK zich verhoudt tot verschillende algemene rechtsbeginselen en rechten van de verdachte. Voorgaand onderzoek heeft tot de conclusie geleid dat er binnen de strafrechtspleging onder bepaalde voorwaarden situaties zijn waarvoor de STMK een oplossing kan bieden. Daarmee kan worden gesteld dat de STMK een levensvatbaar project is, wat een mogelijke oplossing kan bieden voor problemen waarmee dat huidige strafrechtspleging mee te maken heeft, zoals de hoge werklast, de regelmatige overschrijding van de redelijke termijn en het recht doen aan het strafdoel resocialisatie.

In de volgende paragraaf zullen een aantal aanbevelingen worden gedaan ten behoeve van voorwaarden waaronder verder geïmplementeerd zou kunnen worden in het Nederlandse strafrechtssysteem.

5.2. Aanbevelingen

In deze paragraaf zullen een aantal aanbevelingen worden gedaan ten behoeve van een aanscherping van de STMK. Daarnaast zullen een aantal nuttige onderzoeksthema's worden voorgedragen die onder omstandigheden nuttig kunnen binnen het kader van de STMK.

De kritiek van het Gerechtshof Den Haag

In het arrest wijst het Gerechtshof Den Haag een aantal gebreken van de STMK aan. Nu, naar aanleiding van dit onderzoek, is komen vast te staan dat die kritiek op een aantal punten minder toereikend blijkt dan gedacht, zijn de omstandigheden waardoor het hof tot deze kritische noten heeft kunnen komen wel begrijpelijk. Deze vinden namelijk hun grondslag in de onduidelijkheden en misvattingen die de pilot met zich mee heeft gebracht. Derhalve kan ten behoeve van een verdere implementatie de volgende aanbeveling worden gedaan:

Indien er wordt gekozen voor een landelijke implementatie van de STMK dient de inhoud, alsmede de doelstellingen van de STMK in een duidelijk en overzichtelijk protocol te worden toebedeeld aan de betrokken rechterlijke instanties. Daarnaast dient de inhoud en voorwaarden van de procedure gedeeld te worden met advocaten en officieren van justitie. Hierbij kan gedacht worden aan wetenschappelijke artikelen of lezingen waarbij met elkaar in gesprek kan worden gegaan over dit traject.

Het verbod op willekeur en het rechtsgelijksheidsbeginsel

Uit dit onderzoek is gebleken dat de selectieprocedure voor STMK zaken in de huidige vorm op gespannen voet staat met het verbod op willekeur en het rechtsgelijkheidsbeginsel. Dit kan worden gerechtvaardigd vanuit het licht dat het thans gaat om een pilot, maar bij een verdere implementatie is het van belang dat deze spanning wordt weggenomen. Om die reden kan de volgende aanbeveling worden gedaan:

Indien er wordt gekozen voor een landelijke implementatie van de STMK dient er een duidelijk afgebakend kader, in de vorm van een protocol, voor zaakselectie te worden opgesteld.

De rechten van de verdachte

In het laatste hoofdstuk van dit onderzoek is beoordeeld in hoeverre de rechten die de verdachten toekomen kunnen worden gewaarborgd binnen de STMK. Hierbij is geconcludeerd dat de STMK op sommige punten wellicht de juridische grenzen opzoekt, maar dat er geen sprake is van een evidente schending van deze rechten. Desalniettemin dient de STMK zich wel binnen bepaalde kaders te blijven volstrekken. Om die reden kunnen de volgende aanbevelingen worden gedaan:

Bij de straftoemeting dient telkens acht te worden geslagen op de Europeesrechtelijke regels omtrent improper compulsions, waarbij het voordeel dat het STMK-traject de verdachte oplevert niet groter mag worden dan de voorwaarden die het hem kost.

Tot besluit

Ondanks het feit dat met de beantwoording van de onderzoeksvraag is komen vast te staan dat er onder omstandigheden plaats is voor de STMK binnen de Nederlandse strafrechtspleging, kan gesteld worden dat het project zich nog niet in *optima forma* bevindt. Er kunnen namelijk vragen worden gesteld over de positie van slachtoffers binnen een dergelijke vorm van berechting en in het verlengde daarvan in hoeverre er binnen de STMK ruimte bestaat voor fenomenen als herstelrecht en mediation. Het kan interessant zijn om onderzoek te verrichten naar dergelijke onderwerpen ten behoeve van een optimalisering van de STMK en daarmee de strafrechtspleging in algemene zin.

Met dit onderzoek komt er een einde aan mijn studie rechtsgeleerdheid aan de Universiteit van Tilburg. Voor de totstandkoming van dit onderzoek wil ik graag mijn dank uitspreken voor de medewerking van mr. Jos van Mulbregt en mr. Jacco Janssen, die mij inzicht hebben gegeven in de totstandkoming en inhoud van de STMK. Ten slotte wil ik mijn begeleidster mr. Floortje van Buchem bedanken voor haar deskundige begeleiding, waardevolle adviezen en onvoorwaardelijk vertrouwen. Haar toewijding, kritische gedachtegangen en nauwe betrokkenheid hebben een significantie rol gespeeld binnen dit onderzoek en een positief effect gehad op mijn persoonlijke motivatie. Daarvoor mijn oprechte dank.

Literatuur

Aksay, R.F. 'Strafdoelen en motiveringsvereisten in het licht van de Snelle Toekomstgerichte Meervoudige Kamerzitting', *Sancties* 2023/21, 13 maart 2023.

Bemelmans, J.H.B. 'Tot het tegendeel bewezen is', *Deventer Kluwer*, 2018.

Boksem, J. 'Goede raad is duur!', (2016)/1, 21 oktober 2016.

Corstens. 'Het Nederlandse strafprocesrecht', *Deventer Kluwer*, 2005.

Crijns, J.H. & M.J. Dubelaar, 'De betekenis van consensualiteit voor de normering van procesafspraken. Gezichtspunten voor de wetgever', *DD2023/41*, 2-10-2023.

De Hullu, J. 'Materieel strafrecht', *Deventer Kluwer*, 2021.

Ferdinandusse, W.N. 'K. Vriend, 'Avoiding a Full Criminal Trial: Fair Trial Rights, Diversions and Shortcuts in Dutch and International Criminal Proceedings' (diss. Amsterdam- UvA), Den Haag: T.M.C. Asser Press 2017 ', *DD* 2017/57.

Kronenberg, De Wilde. 'Grondtrekken van het Nederlandse strafrecht', *Wolters Kluwer*, 2015.

Meijer, G.H. 'Elementair formeel strafrecht', (*PWS* nr. 9) 2022/1.5, 1 maart 2022.

Nan. 'Een probleem rondom het nemo teneurbeginsel?', *Strafblad* 2021, afl. 4, 24 november 2021.

Stijnen, R. 'Afdoening binnen een redelijke termijn en de gevolgen van overschrijding daarvan', Rechtsbescherming tegen bestraffing strafrecht en bestuursrecht', 2011/10.12.

Van de Pol, U. 'Openbaar terecht. Een onderzoek van het openbaarheidsbeginsel in de strafrechtspleging', (diss. Amsterdam VU), *Arnhem: Gouda Quint,* 1986.

Van Lent. ‘Externe openbaarheid in het strafproces’, *Boom Juridische uitgevers*, 27 juni 2008.

Jurisprudentie

Europese Hof voor de Rechten van de Mens
EHRM 17 december 1996, nr. 19187/91 (Saunders tegen het Verenigd Koninkrijk).
EHRM 6 juni 2000, nr. 28135/95 (Magee tegen het Verenigd Koninkrijk).
EHRM 21 december 2000, nr. 34720/97 (Heaney and McGuinness tegen Ierland).
EHRM 5 november 2002, nr. 48539/99 (Allan tegen het Verenigd Koninkrijk).
EHRM 8 april 2004, nr. 38544/97 (Weh tegen Oostenrijk).
EHRM 11 juli 2006, nr. 54810/00 (Jalloh tegen Duitsland).
EHRM 14 oktober 2010, nr. 1466/07 (Brusco tegen Frankrijk).
EHRM 1 juli 2010, nr. 22978/05 (Gäfgen tegen Duitsland).
EHRM 29 april 2014, nr. 9043/05 (Natsvlishvili en Togonidze tegen Georgië).

Hoge Raad
Hoge Raad 21 december 2010, ECLI:NL:HR:2010:BL0666.
Hoge Raad 8 mei 2012, ECLI:NL:HR:2012:BW5002.
Hoge Raad 22 december 2015, ECLI:NL:HR:2015:3639.
Hoge Raad 27 september 2022, ECLI:NL:HR:2022:1252.

Parket Hoge Raad:
Concl. F.W. Bleichrodt 14 juni 2022, ECLI:NL:PHR:2022:566.

Gerechtshof
Gerechtshof ’s-Hertogenbosch 31 januari 2023, ECLI:NL:GHSHE:2023:427.
Gerechtshof Den Haag 1 november 2023, ECLI:GHDHA:2023:2074.

Rechtbank
Rechtbank Rotterdam 23 mei 2022, ECLI:NL:RBROT:2022:9985.
Rechtbank Rotterdam 7 november 2022, ECLI:NL:RBROT:2022:9985.
Rechtbank Rotterdam 29 augustus 2023, ECLI:NL:RBROT:2023:8735.

Wetgeving

Artikel 6, eerste lid, Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens.

Artikel 6, derde lid, sub c/d Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens.

Artikel 268 Wetboek van Strafvordering.

Artikel 271, tweede lid, Wetboek van Strafvordering.

Artikel 8 Zaakstoedelingsregeling.

Parlementaire stukken

Kamerstukken II 1991/92, 22268, nr. 5.

Kamerstukken II 2000/2001, 27 419, nr. 1.

Onlinebronnen

De Jonge, '*Een nieuw type zitting van de Rechtbank Rotterdan: de STMK'*, www.cleerdin-hamer.nl

Werkdruk bedreigt kwaliteit rechtspraak', rechtspraak.nl, 20 september 2013.

Overig

T&C Artikel 271, tweede lid, Wetboek van Strafvordering.

Bijlage 1.

Bijlage 2.

Bijlage 1

J; mr. J. Janssen
M: mr. J van Mulbregt

Kunt u mij meer vertellen over de doelstellingen van de pilot?

Antwoord J: de drie pijlers onder de STMK zijn: snelheid, toekomstgerichtheid en laagdrempeligheid. Snelheid omdat we vastzitten en moeten kijken naar hoe we procedures een beetje kunnen versnellen. Daarachter zit ook dat, indien iedereen tevreden is over de uitkomst, er ook geen hoger beroep volgt. En als niemand onderzoekswensen heeft omdat we eigenlijk wel inzien dat er iets verkeerd is gegaan, kan dit ook sneller gaan. Dit is niet het belangrijkste element, maar wel een relevante pijler, omdat die bijdraagt aan bedrijfseconomische redenen. Iedereen heeft baat bij snelheid

M: zeker omdat er veel pro forma zittingen worden gepland nu.

J: Zeker, het is een beetje de propeller aan de achterkant. De toekomstgerichtheid is de belangrijkste pijler, omdat je dan vonnissen schrijft waar de maatschappij en de verdachte iets aan hebben. Hierdoor krijgt de rechtspleging ook weer zin en het instituut heeft hierbij waarde. De derde pijler, de laagdrempeligheid, is ook van waarde. Ik geloof er namelijk heilig in dat dit concept plaats kan vinden op een zitting die ‘dichtbij is’. Het grappige is dat als wij politierechterzittingen houden zie je altijd rechters ontzettend goed zitting houden. Dit komt ook door de kleine zaken waar de belangen minder groot zijn.

M: Het levert daarbij altijd wat op als mensen zich daar een beetje bereidvol opstellen.

J: Ja, dat gaat altijd erg goed. En ik geloof er heilig in dat als de verdachte toekomst gericht denkt dat er veel meer ruimte is, ook in zaken met grote belangen waar het gaat om grote hoeveelheden drugs. Er treedt dan synergie op de zitting tussen de snelheid, afzien van onderzoekswensen, toekomstgericht willen denken, reclassering erbij betrekken, de rechter dichtbij, de officier van justitie die niet meer met de vuist op tafel slaat en in gesprek gaat met de advocaat van de verdachte. Al met al vormt de synergie.

M: Het is volgens mij ook een beetje tegenwicht tegen een trend die de afgelopen jaren best sterk is waarbij we in een soort wapenwetloop terecht zijn gekomen en straffen alleen maar zwaarder zijn geworden. Je kunt je afvragen of de feiten nou echt heel veel erger zijn geworden.

J: Hierover wordt intern (de rechtbank Rotterdam) ook wel een discussie gevoerd. Verschillende personen houden er andere gedachtes op na. Kijk, processen als Marengo die zijn noodzakelijk voor dat soort gevallen. Maar we moeten ervoor waken dat uit dit soort zaken niet een strafproces/strafvordering sijpelt zonder dat we het doorhebben, want het gebeurt nu en we hebben het gewoon niet in de gaten. Ieder requisitoir wordt nu ingezet zoals het in Marengo gebeurd is. Dat moet niet de bedoeling zijn, want dan wordt het strafrecht een soort wij-zij instrument. Dan krijg je taferelen zoals in Amerika, waar gevangenissen worden geprivatiseerd. Maar ook in Nederland krijg je dit soort taferelen, kijk maar naar de strengere regels die net zijn aangenomen voor de EBI.

M: Bij de drugs zie je gewoon dat het nu een erg groot probleem is. In de straftarieven hebben wij dit altijd afgemeten tegen de hoeveel heden drugs (de kilo's). Nu zie je jongens die op de middelbare school zitten en voor tonnen drugs aan het uithalen zijn. Dan zie je gewoon dat die tarieven niet meer kloppen. Je kunt dus niet meer alleen naar de hoeveelheden drugs kijken, onze oriëntatiepunten kloppen gewoon niet meer.

J: Exact, dit is weer zo'n elementen wat perspectief biedt voor maatwerk. Omdat je kijkt naar wat je gaat kijken wat iemand feitelijk heeft voldaan. We gaan hierbij weer terug naar het strafrecht van iemand met raad en daad bijstaan als hij iets verkeerd heeft gedaan. Je moet je afvragen wat iemand precies verkeerd heeft gedaan en hoe wat dat kunnen enquêteren in de maatschappij. Het is eigenlijk een ontwikkeling waar we gebruik van maken ook, dat staffelen dat had natuurlijk ook in zich om alles te standaardiseren en zo af te doen.

M: Wat nu wel weer een probleem is dat je ziet dat ze verdachten een kleine rol hebben in het geheel, maar het verdiend ontzettend veel geld. Je komt dus als rechter in een soort spagaat te zitten.

J: Wat natuurlijk ook zo is, je hebt tegenwoordig geen crimineel meer van veertig. Er is dus blijkbaar altijd een leeftijd dat de meeste mensen eruit stappen. Hierbij zijn de Taghi's de uitzondering, maar die moet je meer zien als een directeur van een bedrijf.

Dus samenvattend zijn dit een beetje de drie pijlers van de STMK, met de toekomstgerichtheid voorop, en daaronder de snelheid en laagdrempeligheid. Maar je kunt ook zeggen dat de toekomstgerichtheid en de laagdrempeligheid weer ten dienste van de snelheid staan.

Welke veranderingen ziet u plaatsvinden binnen de STMK ten opzichte van de reguliere rechtspraak?

J: Ik denk dat je strafrechtspleging op deze manier invult naar hoe we het eigenlijk bedoeld hebben. Er zijn veel jonge rechters opgegroeid binnen een stramien wat verkeerd is geweest. Hierdoor zijn zij best we hard voor wat betreft het opleggen van straffen. Ze zijn erg cynisch voor wat betreft door doorontwikkeling van het strafrecht. Daarnaast zie ik een jonge generatie juristen die nu in opleiding zijn en corona hebben meegemaakt, die een stuk optimistischer aankijken tegen dergelijke zaken. Die insteek sluit mooi aan de op de STMK, wat de sleutel is tot een verdere doorontwikkeling van het strafrecht.

M: Toch nog even over die snelheid: steeds die aanhoudingen en die vertragingen, het 'spelelement', heeft tot gevolg dat procedures erg lang duren. Niet alleen bij de rechtbank, maar ook bij het hof. Het resultaat hiervan is dat je na vier jaar een uitspraak krijgt waarin mensen kortingen krijgen door de duur van de procedure. Wat je nu ziet bij die STMK is dat verdachten deze korting aan de voorkant krijgen door middel van een deels voorwaardelijke straf waarbij je er nog bijzondere voorwaarden aan kunt stellen. Dus eigenlijk krijgen verdachte nu ook al een dergelijke korting cadeau, maar bij de STMK worden aan deze korting bepaalde voorwaarden verbonden.

J: In het strafrecht van de afgelopen twee decennia is de verdediging niet bezig met het verdedigen van de verdachte, gelet op de doorontwikkeling van bewijsmiddelen die minder ruimte biedt voor een vrijspraak. Dus het doel werd meer, krijg iemand uit de VH waardoor je een loopvonnis krijgt dan profiteer van ervan dat iemand niet meer op zitting komt. De VH zittingen krijgen namelijk voorrang. Dan krijg je na twee jaar een zitting waarbij de

verdachten door de termijn een korting krijgt. Dan stel je Hoger Beroep in wat vervolgens op de plank terecht komt. Dan kun je uiteindelijk het Hoger Beroep intrekken op het moment dat het gaat spelen want de straf was relatief gezien oké. Vanaf dat moment hoef je eigenlijk pas te gaan zitten. Of je zet het Hoger Beroep door en probeert hetzelfde spel te spelen. Maar het strafrecht is natuurlijk geen spel het is een manier op de maatschappij te dienen. Het is een soort kafka-achtige toestand waar wij allemaal ons gewoon bij neer hebben gelegd. Het effect van bestraffing is weg. Dit hangt ook samen met het zwijgen van de verdachten in allerlei strafzaken. Wanneer men gewoon zou bekennen kun je veel makkelijker doen aan waarheidsvinding, waar het strafproces uiteindelijk voor bedoeld is. Maar we zien nu dat verdachten de hakken in het zand zetten, wat ze natuurlijk wordt ingefluisterd door de raadsman. Want dan kan dat traject van de voorlopige hechtenis worden gevolgd. Ik heb ooit een lezing gegeven over het zwijgrecht, wat je ziet is eigenlijk dat de raadsman voorafgaand aan het eerste politieverhoor adviseert om te zwijgen. Nou je zou denken goed, maar wetenschappelijk is onderzocht dat dit niet is toegenomen door de raadsman bij het politieverhoor-jurisprudentie. Er is dus een andere reden voor, ik zou denken dat VH traject dus. Zwijgen is prima, maar de advocaat laat het dus niet meer los. Dan zou je denken: ‘de officier heeft wel interesse in een verklaring?’ Helemaal niet, de zaak kan op de plank en op zitting hoopt de officier ook niet dat de verdachte begint met verklaren, want dan moeten er aan de hand van die verklaring weer allerlei dingen worden onderzocht. Nou, misschien de rechter dan? Nee, want die denken ‘goh, we moeten over twee weken vonnis wijzen. Als hij nou gaat verklaren moeten we de zaak misschien weer aanhouden’.

M: Een deel van het zwijgen zit ook verankerd in het drugsmilieu. De angst om tussen zes planken te gaan is groot.

J: Dit is inderdaad een factor die meespeelt. Daarom geloof ik ook heilig in een andere aanpak, maar dat gebeurt stapje voor stapje.

M: Ook wat ik net noem van die bedreigingen. Je moet geen bekentenis eisen. Ze moeten openheid van zaken geven maar hoeven daarbij natuurlijk geen telefoonnummers of namen te geven. Je moet een beetje de marges bekijken en mensen de ruimte geven.

J: we hebben het op zitting ook niet over de bewijswaarde van de verklaringen, in de zin van een bekennende verklaring. Dat is niet de eis, want dan krijg je in strafvorderlijke zin ook van die plea bargain achtige toestanden.

Daar heb ik wel aansluiting bij gezocht tijdens mijn onderzoek. Want een interessante vraag is of je echt een juridische verklaring wil?

J: Snap ik. Nee, we willen weten wat de verdachte kwijt wil over het strafbare feit en daar passen wij als rechters dan een mouw aan in de afdoening van de zaak. En natuurlijk, hoe meer iemand zegt hoe meer aanleiding er het is om ergens voorwaarden aan te hangen. Als iemand niks zegt kan de reclassering er ook niks mee. Maar als je echt een juridische bekentenis gaat vragen zegt het hof morgen: zijn jullie helemaal gek geworden. Want dat is strafvorderlijk niet verantwoordbaar. Wat we bijvoorbeeld bij procesafspraken hebben gedaan is dat mensen niet bekennen, maar erkennen.

M: Bij het OM wordt het overigens wel een bekennen genoemd.

J: Dat is heel lastig want je komt dan ook een beetje in de knoop, want die mensen (het OM) willen liever niet bekennen maar willen graag afrekenen. Dat is bij de STMK niet aan de orde, bekennen is dus ook geen eis.

M: Wat niet wil zeggen dat het er niet toedoet. Ik liep ertegenaan dat iemand bij de politie had gezegd dat hij zou bekennen, wat hij ook heeft gedaan. Hij liep met een tas met dertig kilo drugs in de ronde voor een vriend. Toen stelde de politie wat meer vragen naar aanleiding van het onderzoek naar zijn telefoon waaruit bleek dat hij toch wat dieper in het circuit zat. Hierdoor deed de vraag zich voor of het reclasseringsrapport nog wel voldoende was om die toekomstgerichtheid vorm te geven. Hier hebben we het op zitting ook met de verdachte over gehad, zonder dat we die feiten uitgebreid gingen bespreken.

J: Ja, dat is natuurlijk wel een ding wat de verdediging met de verdachte moet bespreken. Hoe alle omstandigheden zich tot elkaar verhouden. Hierbij moeten wij (de rechters) een beetje op afstand blijven zijn en gewoon oordelen over de feiten die ervoor liggen en wat vinden wij hiervan? Ik hoop straks dat als het protocol af is en de advocatuur wordt erbij betrokken dat zij met elkaar gaan praten over de strategie. Want hoe willen zij omgaan met dit fenomeen.

Een beetje advocaat ziet natuurlijk ook wel in dat dit een goede uitkomst voor zijn cliënt kan bieden.

J: Natuurlijk, ik geloof ook dat advocaten dat doen. Maar er zijn ook advocaten die dan op zitting heel marginaal gaan zitten bekennen. Daar moet je dan ook korte metten mee maken. Niet in de zin van nee zeggen, maar aangeven dat hieraan maar gedeeltelijk handen en voeten aan worden gegeven. Wanneer de zaken zullen toenemen zal er een duidelijke dynamiek ontstaan. Het is nu een beetje aftasten, ook met een OM wat telkens maar in hoger beroep gaat. Dat mogen ze natuurlijk, maar het idee is natuurlijk dat dit niet nodig is.

Ik hoorde u net al praten over het protocol, hoe zit het daarmee?

J: Het is op een haar na klaar. We weten nog niet of het openbaar wordt, maar dat het breder verspreid wordt is zeker. Het focust zich met name op de termijnen. De eerste RK gevangenhouding dient als laatste moment voor het aanmelden voor een STMK zitting. Op dat moment hebben we voldoende tijd om een verklaring op te nemen en om een reclasseringsrapport op te stellen. Hierbij is de snelheid natuurlijk ook van belang, zoals bedoeld door de wetgever (na 90 dagen zitting).

En is dit door de rechtspraak opgesteld?

J: Ja, daar is het wel mee begonnen, maar het OM wilde er aan mee werken en nu zoeken we nog steeds naar een modus. Het liefst hebben we dat het protocol van de zittende magistratuur afkomt. Ik zie geen heil in een samenwerking tussen de rechtspraak en het OM, want deze zijn tot nu toe allemaal mislukt. Je moet er met ze over spreken, maar je hoeft er over de inhoud niet samen uit te komen.

M: Maar de zaken die er tot nu toe zijn geweest zijn wel tot stand gekomen met toestemming van het openbaar ministerie, dit omdat er geen vastomlijnde criteria waren. Dit kan in de toekomst veranderen wanneer er een protocol is. Hierbij willen wij wel zo min mogelijk criteria stellen, omdat je dan meer gedifferentieerd typen zaken.

En nu weet niet of ze bij het Openbaar Ministerie bezig zijn met eigen protocol?

J & M: Nee, ze focussen nu vooral op waar wij mee bezig zijn.

M: We zijn nu begonnen met de uithalers, omdat we natuurlijk ergens moesten beginnen. Het OM daarentegen vindt het interessant om te kijken naar de bomgooiers. Criminele die dit doen voor aanzienlijk minder geld en waar slachtoffers bij kunnen vallen.

J: Kijk, bij procesafspraken is het lastig om slachtoffers te betrekken. Bij de STMK kun je slachtoffers eigenlijk veel beter kunnen betrekken. Alleen het OM vindt dit moeilijk omdat wij dan misschien te laag zouden straffen.

Maar impliceert verantwoordelijkheid nemen niet ook dat, indien er slachtoffers zijn, je bereid moet zijn om daarin bijvoorbeeld financieel tegemoet moet komen?

J: Zeker, het hoeft natuurlijk niet, maar het ligt wel voor de hand. Maar dit gebeurt op een normale zitting natuurlijk ook. Een stukje herstelrecht dus.

Hoe kijkt u aan tegen het arrest van het Gerechtshof Den Haag?

M: Nou dat lijkt me echt iets voor jou!

J: Zij gaan in op iets wat helemaal niets met de STMK te maken heeft. Dat komt Omdat de officier justitie in die eerste zaak, waar het allemaal natuurlijk nog heel vaag was. Die officier heeft toen op de tafel gezeten met de advocaat van de verdachte en die heeft een soort bandbreedte afgesproken met de advocaten over wat hij zou eisen. Dat heeft het Hof gezien, onnodig denk ik, als het procesafspraak. De procesafspraak is toen net door de Hoge Raad getoetst en daar voldeed de STMK natuurlijk niet aan. Maar de STMK gaat daar natuurlijk helemaal niet over. Maar het voordeel van de uitspraak van het Hof was dat er met zes jaar eist hè heel hoog geëist door het OM en uiteindelijk heeft het hof, die Kamer 36 waarvan 14 opgelegd 3 keer in 1 keer 36 waarvan 12. Maar wel met diezelfde sleutel erin. Dus wij zien dat arrest, alhoewel ze natuurlijk een heleboel woorden hebben gebruikt, (ingewikkeld vinden we eigenlijk en ook onjuist) uiteindelijk vonden ze het eigenlijk goed en hebben ze het idee omarmt. Ze hebben dan wel die vragen gesteld, wat was het 5 vragen gesteld, maar daar hebben wij natuurlijk al wel over nagedacht. Je moet natuurlijk voorkomen dat een hogere rechter dit af gaat schieten, maar wij moesten natuurlijk wel risico's nemen, anders was het

helemaal niet van de grond gekomen. We proberen het nu klein te houden zodat niemand iets kan vinden. Eigenlijk wordt het nu ingericht heel dicht tegen strafvordering aan.

Denkt u niet dat uit dat arrest een aantal punten kunnen voortkomen die ook in procesafspraken gebruikt kunnen worden voor verbetering van de STMK?

J: Nee, omdat het echt iets anders is, kun je bij die procesafspraak zit je met de afspraak, die getoetst moet worden hoe deze tot stand is gekomen en of deze door de juiste procedures is gegaan. Vervolgens moet je dan kijken hoe je dat kunt integreren in artikel 348 en 350 Sv. Een buitenwettelijk gedrocht wat daaraan ten grondslag staat. Het is echter een beetje moeilijker voor de wetgever om het in de huidige wet te verankeren omdat het slecht aansluit bij ons systeem. Wat betreft artikel 348, dat 350 blijft bestaan, dat moet ook worden getoetst en zal ook blijven bestaan in de wet. Hier ontbreekt natuurlijk volledig het element van overeenstemming. Er is geen overeenstemming, althans dat hebben we er zoveel mogelijk uitgesloopt. Als zij in de toekomstgericht willen verklaren, staan wij daar open voor. Straks hebben we niet eens meer een vaststaande procedure, we staan er gewoon voor open.
Dus eigenlijk is er niets nieuws; de enige verandering is de bereidheid. Als je die bereidheid zoveel mogelijk bij de verdachte laat, hebben we ineens als rechters een houding van welwillendheid in de procedure. Daar kan echt niemand tegenover me heb die bezwaar maakt tegen het inrichten van een procedure waarin een toekomstgerichte verklaring van de verdachte past, moet er iemand opstaan die zegt dat het niet goed is.

Maar denk dan bijvoorbeeld niet dat het Hof zegt: 'In het kader van externe openbaarheid zou er iets van een velletje papier moeten zijn?

J: Nee, helemaal niets. Het is gewoon belachelijk. Er is geen velletje, er is geen overeenstemming, er is geen 'hé, hier ligt een ja of nee'. Een toekomstgerichte verklaring en de rechter kijkt ernaar, dat is alles. In de ogen van de markt is het super transparant.

Maar u denkt niet aan wat er in die zaak speelde, waar de officier een bepaalde bandbreedte had aangegeven waarbinnen de verdachte zich zou kunnen bewegen. Stel, een advocaat en een officier spreken af om een STMK-traject te volgen, en de officier zegt: 'Prima, als hij bereid is verantwoordelijkheid te nemen, beweeg ik me tussen dit en dit.' Dan wordt dat op papier gezet, de verdachte ondertekent het, de officier ondertekent het, het wordt ter zitting

behandeld en dan vertelt de verdachte zijn verhaal. De officier kan dan overwegen wat hij met dat verhaal wil doen. Als hij het voldoende vindt, gaat hij helemaal aan de onderkant van die bandbreedte zitten. Vindt hij het niet voldoende, gaat hij helemaal aan de bovenkant zitten. Uiteindelijk is het aan de rechter om te beslissen.

J: Maar dat is precies het probleem met procesafspraken: de rechter blijft uiteindelijk verantwoordelijk, terwijl er afspraken zijn gemaakt. Dat moeten we in ons hoofd proberen te verenigen. Het is de achilleshiel van de procesafspraken, want het mooie is dat de officier eigenlijk helemaal niets te zeggen heeft over mijn eis. Als hij twijfelt aan de bekentenis, moet hij gewoon een hoge eis stellen. Als wij wel geloven dat het waar is, dan hebben we de sleutel tot de toegang tot de procedure, namelijk die bekentenis. Hoe ingewikkeld je het ook maakt, het is een goed idee. Maar je moet wel kijken naar wat er allemaal moet worden geschreven en hoe je de verdachte kunt betrekken. Want zelfs als je aan de onderkant van de streep zit, kan hij nog steeds een hoge straf krijgen. Dus er komt enorme druk te liggen op wie er gelooft in wel of niet verklaren. En hoe moet ik dat dan inrichten?

M: aar dit is natuurlijk wat procesafspraken zo ingewikkeld maakt. Want als ze afspreken dat hij gaat bekennen en hij legt een bekennende verklaring af ter zitting, en wij als rechters houden dat tegen, dan hebben we eigenlijk nergens meer recht op. Dat kunnen we niet maken. Dus wie heeft er dan gelijk? Dus daar zit iets dubbelhartigs in.

J: En daarom zijn procesafspraken ook geschikt voor mensen die eigenlijk niets te winnen hebben bij dat strafproces. Dat strafproces is er namelijk op gericht om de ernst van de feiten en omstandigheden te wegen tot een passende straf. Maar die mensen die deze procesafspraken vaker doorlopen hebben, hebben daar niets aan. Het OM zei ook: 'We hebben al procesafspraken, waarom moeten we dit dan nog?' Omdat het strafproces juist voor deze mensen en voor de openbaarheid van het strafproces en de afweging van de belangen en voorwaarden juist goed is als dat allemaal in de openbaarheid plaatsvindt, waar verantwoording wordt afgelegd tegenover de maatschappij. Voor deze jongens vaak totaal geen relevant criterium is, maar dat moeten we wel doen omdat het moeilijk kan maken. Maar daar komt meteen ook de druk op. Ik heb morgen een proces spraakzaak waarbij we het dossier voorbereiden en hij eigenlijk al heeft erkend, akkoord te gaan met de veroordeling voor 4 feiten. Daar moeten we dus op voorbereid zijn. Wat zou jij hebben als dat er niet is, als een blanco staat? Heb je dan nog zin?

Nou ja, ik kan me voorstellen van niet.

J: Dus dat komt eigenlijk omdat dat gesprek ook niet wordt gevoerd en uiteindelijk heeft ons dat ook niet veel te bieden. Wat ga je verkort vonnis lezen? Niemand gaat innoveren en daarmee vervlakt dat hele strafproces want de waarheid komt op de tocht te staan. Hij heeft alles in dat proces zwart bedacht. Maar dat geeft niet, want dat is voor het onderzoek. Maar dat is nog wel een dingetje; journalisten vinden het wel vreemd. Maar dat is voor zaken die gewoon onderzoeksbepaald zijn en dat doen we op die manier af. Ja, maar deze jongens willen we verder mee en dan moet dat ook in die echte procedure. Dus ik wil echt niet dat die afsteekt. Dat vond ik ook zo slecht aan het Hof, dat ze niet doorhadden dat dit eigenlijk... Ik zou het ook echt als mijn beoordelen maar ze hadden het helemaal moeten loskoppelen van die STMK en nu laten ze dat door elkaar laten vloeien. Dat is jammer, omdat het er in onze afdoening eigenlijk helemaal niet toe doet. Dus er was helemaal geen procesafspraak in onze afdoening. Dus dan maar in hun beoordeling hebben ze dat wel een beetje meegenomen.
En ik heb ook geleerd, ja, als iets er niet toedoet hoef je er heen woorden aan vuil te maken. Als het uiteindelijk nergens toe leidt, dus ik vind het gewoon echt een slecht arrest.

Is het ook niet zo dat zij een beetje aansluiting hebben gezocht bij de jurisprudentie van het Europese Hof met plea bargain en waivers?

J: Natuurlijk, die 100% aangesloten bij de conclusie van Bleichrodt, bij procesafspraken haalt hij al die jurisprudentie aan en ze hebben gewoon nog een beetje zitten kliederen. Iedereen zat te wachten op de op de beoordeling van de STMK en dat was marginaal. Iedereen zei STMK is afgeschoten. Terwijl het is bijna niet te volgen. Ze pakken er heel veel dingen bij, ik moet ik even een paar keer moeten lezen voordat ik echt dacht wat staat er nou precies.

Kunt u een overzicht geven van het moment van het verzoek van de verdachte die het traject wil doorlopen tot het einde van de uitspraak?

J: Dat is nu eigenlijk ook al zo ja, het wordt voor mij geformaliseerd dat we dus in uithalerszaken voor de pilot de verdachten allemaal in de overwegingen geven via het protocol om misschien te kiezen voor een toekomstgerichte benadering van de strafzaak en dat kunnen ze doen kunnen ze zich melden hier met een e-mailadres. Vervolgens koppelen wij bij de administratie hier dat terug met de officier van justitie, nu hebben we dan die

toestemming nog steeds nodig straks niet meer straks is het soort mededeling gaat het zo inrichten en dan doen wij dat gewoon vanuit onze dat administratieve zal ik maar zeggen vlechten dat in ons verkeerstorenmodel. Het Openbaar Ministerie zal gaan zorgdragen voor dat die verklaring ook op papier kan komen, want het moet natuurlijk ergens handen en voeten krijgen. Soms is dat al gebeurd hebben mensen zijn gelijk al bekend of soms in de raadkamer kort of bij de rechter-commissaris kort dat het kan natuurlijk overal maar op enig moment wil je het liefste en dan het liefst voordat er of het liefst dat moet dan voor dat de reclassering aan de gang gaat goed die verklaring piek komen zorg dan dat Openbaar Ministerie voor.

M: En omdat je nu wel dat de reclassering die rol krijgen dat zij nee dat moet iets en je moet er ook nog hebben dat iemand wel mee wil want anders kunnen ze helemaal niet met iemand aan de gang weet je wel dat is dat en dan gaat hij gewoon naar de zitting en dan is.

J: En dan hebben we gelijk de inhoudelijke behandeling. Daar ligt besloten dat er echt niet zoveel ruimte is in die procedure voor onderzoekswensen. Zijn die er wel dan kan het niet op die zitting op die manier worden afgedaan. Dat betekent niet dat hij helemaal niet meer langs die strafdoelen gaat, nee. Maar ik kan die niet in deze procedure plaatsen, want daar willen we een toegankelijke rechter hebben en dan willen we snel en een meer procedure die eigenlijk niet.

M: Dat betekent dus ook niet dat de straf omhooggaat allemaal, nee, niet per se. Maar dan beoordeelt die rechter aan het eind, ja.

J: En natuurlijk, als je wel onderzoekswensen hebt, dan heb je ook niet erkend, ja?

M: verklaar in beginsel gaat ook bij de politie dan, ja,

J: Ja, we even tussendoor nog een idee gehad dat wij dat misschien zelf in eigen hand konden nemen, dat we de rechter-commissaris uit ons midden zelf konden selecteren, waar we dan hij zou een kruislinks kunnen, hè, dat Jos van mijn zaken doet, denk ik van Jos, maar toen dachten we: als je dat doet, dan wijk je eigenlijk weer af van het model wat we gewoon in strafvordering hebben. Waarom zouden wij verdachten gaan horen? Ja, dat doen we eigenlijk

nooit. Dus dan word je weer een beetje kwetsbaar. Toen dacht ik van: nou, misschien moet je dat maar niet doen.

Hoe kijkt u dan naar het afstand doen van die rechten?

J: Niet, het was geen afstand doen, geen afstand. Dat is grappig want daar heeft het hof het ook over, maar hij heeft alle rechten die zijn hartje begeert. Er is gewoon niet alle ruimte voor onderzoekswensen? Als hij die heeft kunnen we niet op die zitting af. Ja, en daarom wil ik ook af van het label STMK als het ware, hè, alsof die dat een zitting is waar je naartoe gaat en dat het dan dat dat dan een wonder geschied.

M: In theorie kan ik wel natuurlijk op zitting nog wat onderzoekswerk doen.

J: Kan allemaal. Maar we moeten toe naar een zitting die langs de lijnen van strafvordering zit. Op enig moment bestaat de STMK ook niet meer en dan, dan, dan hebben we gedachten door dat als je meewerkt dat dan ergens toe leidt. Als je dat eindelijk de reguliere MK een soort van dat het uiteindelijk ja een beetje voegt in elkaar overloopt, ja, oké. Maar dat is niet intern een beetje missie doen, denk ik. Ik beschrijf nu voor niks tegen die generatie en zo weet je. Er zijn natuurlijk ook twee teams. Jos zit in het andere team. Dorderecht hebben we. Hier is een team heb ik wel mensen die kan enthousiast maken voor nou daar ligt het soms wat moeilijker, weet je wel. Je wist dat ook wel dat ik natuurlijk ook de TBS en zo doe, dat helpt nooit. Maar dat is dat mis ik eigenlijk ook, maar uiteindelijk moet het ernaartoe. En ik ben gevoelig voor het, hè? Je moet wel twee stromen blijven houden of twee methode of zo of dat dat het zin heeft dat dat mensen voelen, ja, bekennen heeft zin. En als het goed is en procentueel naïef zou het er zo een soort in elkaar moeten gaan en dat de ene groep steeds groter wordt en alle groep steeds kleiner. Dus dat steeds meer mensen zijn die kiezen voor nou ik wil wel schoon schip maken.

Maar moet je dan niet waken voor dat mensen het gaan zien als een makkelijke uitweg?

J: Maar natuurlijk. We hebben nu soms mensen die ontkennen terwijl ontkennen eigenlijk bijna onmogelijk is. Hoe moeten we daar tegenaan kijken met een strafvorderlijke bril als jij iemand verwijt dan verwijten aan iemand kwalijk neemt dat die ontkent wat hij niet kan ontkennen dan ben je verloren. Anders feiten die ronduit bewezen kunnen worden verklaard

kan je eigenlijk niet meer ontkennen. Dus je moet op een gegeven moment altijd ruimte houden in je afdoening van een strafzaak dat mensen dat gewoon meenemen van wie dat op zitting een beetje goed zit, ja, ja. Natuurlijk, natuurlijk moet je dat toetsen, natuurlijk. Maar om nou te zeggen ja verdorie hij ontkent, maar ik kan moeilijk ontkennen, nou dat was nou juist wel altijd het geval dat dat ze ontkende tegen de klippen op, omdat systeem te frustreren. Dus hoe gek is het nou om in beginsel uit te gaan dat die verklaring van die verdachte als uitgangspunt? Dat is toch zegt ja, ik heb het gedaan en in iedere strafzaak is er tenminste als ik goed naar bewijs kijk is er altijd nog wel een gaatje dat met zo'n bekennende verklaring net wordt gedicht, weet je wel? Ook welkom toch dat onze vonnissen lekker strak af kunnen doen langs het langzaam

Maar daar gaat de advocaat natuurlijk niet mee. In de meeste gevallen altijd nog een gaatje open is.

J: Ja, ja. Hoe groter die gaatjes zijn maar die advocaten weten ook wel wie we niet veroordelen, hè? Ze vragen ook heel vaak vrijspraak, terwijl zonder 100% weten dat het een veroordeling is. Dat kun je ook wel terug horen hoe ze dingen formuleren. Wij moeten niet zeggen als je op een bekend dan krijg je minder straf. Maar we moeten uitdragen dat je dat je door kan, dat dat ook kan, dat het een mogelijkheid is.

Maar moest er dan een hele soort nieuwe zitting voorkomen? Als je kunnen zeggen kunnen we passen die straf doelen aan. We gaan alles meewerken op het einde en nou ja, dan straffen we lager?

J: Nou ja, goed daar tamboerijn ik al jaren op, dat we die strafdoelen wellicht anders kunnen inrichten. Ik heb een ander vonnis gemaakt, strafmotivering aangepast, die eigenlijk past veel meer in de strafdoelen centraal stellen, dat kan, maar om daar echt een draai in te maken is het goed als al die strafdoelen niet alleen vergelding is. Als je beter begrijpt is minder reden vergelding, preventieve minder preventief als die hij begrijpt en dat laat weten, dan is de algemene preventie moet ook minder, want dan hè, de verdachte zag het in al, werd daar kan ook nog, nou, herstel zit eraan, resocialisatie dat zijn eigenlijk allemaal strafdoelen die samenhangen met de houding van de verdachte. Dat is ook niet zo gek, want die 348/350 zijn die persoonlijke belangen van de verdachten. Dat is natuurlijk het ene element en strafbaar feit andere, ja. Dat is, dat is 100 jaar al de afweging. Dat wij kiezen voor die voor

toekomstgericht denken van de verdachte. Dat is eigenlijk super zuiver, super zuiver waar te beginnen en ja, we verblijden het misschien nu maar. In de toekomst zal het niet verleiden zijn. Maar in de toekomst dat zal advocaat zeggen van ja, luister eens, je kan twee dingen doen, je kan tegen de klippen op ontkennen of we kunnen kijken of gewoon niet op een manier uit kunnen komen. Maar ik ben niet gek hoor, is in spanning te ook. Ik zie die spanning met de procesafspraken, ik zie die spanning met *plea bargain*, en ik zie de spanning met verklaringen vrijheid, ik zie nemo tenetur, ik zie alles. Dat is goed, als je alles ziet en dan toch doen, ja, anders kom je natuurlijk nergens. Alleen dan worden we allemaal, want niemand heeft verzonnen dat dat strafproces zo ingericht moet worden zoals het nu is. Dat verhoudt zich op geen enkele manier met welk doel van strafvordering of wat dan ook en we zitten hier 100 rechters zitten gewoon heel dag te slapen, die vinden het allemaal prima. Dat is wel gek, want je hebt gelijk hoor, met al die kritiekpunten, heel veel kritiek punten die achilleshieltjes die erin zitten. Dat is niet terecht, maar die zitten ook in het systeem wat we nu hebben, verschrikkelijk. We houden mensen vast op gronden kolossaal, krankzinnig dat we dat doen, in strijd met alle jurisprudentie. Maar dat doen we, omdat we niet meer anders kunnen gaan, nou ja, dus als je iets helemaal het strafrecht, het is echt een, nou, er is nog een wereld te winnen,

Hoe zou het aankijken naar criteria als ingangsvoorwaarde voor de STMK?

J: Zo min mogelijk, eigenlijk 0, enkel toekomstgericht denken, toekomstgericht denken, en voor nu is het dan drugsuithalers, drugszaken, omdat dat, omdat dat te pijnlijk is maar toekomstgericht verklaren in een vroeg stadium op dat wij dus snel zitting kunnen houden, maar bijvoorbeeld in geweldszaken wat een keer voorkomt is dit, misschien nog wel beter dan een drugszaak dit. Ik denk dat het in 50% van de zaken kan, ja, misschien wel meer, ja, maar het is natuurlijk, we moeten dat voorzichtig aanpakken,

M: Kijk, je hebt natuurlijk zaken waarin veel meer op ons onderzoek nodig is, technisch onderzoek nodig is, dat wij zal je dat binnen die eerste zittingsdag natuurlijk nooit redden, hè, dus, dus daar komen allerlei praktische bezwaren bij.

J: Ik zit natuurlijk al verder te denken hier zijn natuurlijk allerlei bouwstenen van maken die er ook weer inpassen. Ik zat bij de wetgever en die willen moordzaken en zedenzaken uitsluiten van procesafspraken, terwijl de Openbaar Ministerie richtlijn zegt we doen alles. Ik

vind dat goed, openstaan voor eigenlijk alles. Want het is best een moord te bedenken waar in het proces spraak zou kunnen maken, hè. Je moet niet nu de hele wereld willen regeren, maar ja, natuurlijk wel denken hoe ga je verder. Bijvoorbeeld, er staat nu we doen zowel first-offenders als recidivisten, ja? Dat kun je dan ook net zo goed weglaten.

M: Maar het idee is natuurlijk wel degelijk dat die jongens, die jongen, op een hele domme manier hun leven uit vergooien, dat je daar probeert de nadruk te leggen nog iets wat mee te doen. Maar dat wil niet zeggen dat er ook recidivisten kunnen zijn, maar op een gegeven moment toch van, nou, misschien is dit een mooi moment om eens te kijken of het anders kan. Dus ja, dat wil niet zeggen dat het geen criterium is.

En hoe verhoudt zich dat dan tegen een gelijkheidsbeginsel?

J: Heel goed. Omdat er, omdat er eigenlijk geen criteria zijn, de gelijkheid zit hem in hoe iemand er zelf zich in opstelt.

Maar dan krijg je weer en recidivist van 30 die weer de haven is gewandeld en nu dan een keer zegt: "Oh, pak dit dan weer aan", dan kom ik er makkelijk van af, waar is dat niet?

J: Kijk, iemand die voor de 40e keer komt, iemand misschien in een ander traject, maar iemand voor die voor de derde keer komt, daar kan je ook van zeggen: "Ja, in een andere verhouding natuurlijk, hij wil nu dit erkennen en hij wil met er mee aan de slag om de vierde keer te voorkomen, ja, dan moet je meer straf krijgen dan die andere. Natuurlijk, want hij is al, is recidivist heeft al twee keer gedaan, daar krijg je ook meer stroom. Maar het concept kan je daar gewoon net zo goed op loslaten.

M: Je kunt het in ieder geval niet afleiden uit het strafblad, want dat is nou typisch iets wat je op de zitting moet beoordelen. En ik denk dat wij echt heel veel mensen er ook wel uitvissen die met een verhaal komen waarvan je denkt: Ja, dat ik voelde helemaal niks bij, die hebben een soort verhaaltje ingestudeerd.

J: Maar het grappige is, die hebben toch in STMK nog niet zoveel gehad,

M: Dat bedoel ik maar, die gedachte kom je ook wel tegen en ga ik in die STMK komen, ja, maar ze zullen daar uiteindelijk toch door de mand vallen.

J: Maar het is natuurlijk ook een advocaat hebben daar natuurlijk ook een rol in. Je hebt van die advocaten die willen het onderste uit de kan, weet je wel. Maar er zijn ook een hele grote groepen daar, daar hebben we nu dus veel verdacht van die zoekende zelf uit, die zoeken verdachten zelf uit. Weet je wat ook nog eens, die advocaten, die zijn die gek, hè, die hebben een praktijk opgebouwd. Want die voorlopige hechtenis, omdat die verdachte wat goed vinden, daar hebben ze hun financiering natuurlijk ook op aangepast, dat ze ook gewoon hè, heb ik wel eens verhoortje hier verhoortje en tweede aanleg dus ook wel een keer betalen, die zitten nu naar die STMK te kijken, denken ze, oh, ik moet een keer naar de rechter-commissaris, dan naar de raadkamer, heb ik gezegd, ja, ik heb het gedaan, dan moet ik naar de MK, ik kan een pleidooi houden van, hè, elke keer hetzelfde, ja, ik heb hetzelfde en ik krijg gelijk een vol punt ervoor en ik ben in een uur klaar, ja, dat, dat financieel levert ook iets op voor de advocatuur, dus is dat dus een incentive om te denken welke kant ik wil. Die advocaat kan natuurlijk ook maar een keer zijn naam verspelen, die denkt, ja, die Janssen en die Van Mulbregt, we moeten natuurlijk wel aankomen met zaken die geschikt voor zijn, want dan hebben we de volgende keer, het is gewoon net zijn er allemaal mensen. Maar dat is daar zitten ze ook een goede sleutel en incentive om het systeem een beetje te bewaken, maar je hebt natuurlijk ja, die advocaat heeft ook zo'n gast op zitting gehad had dan het onderste uit de kan wil lekker weinig beginnen en profiteren van die straf ja die heb je natuurlijk ook. Maar dat is niet die moeten natuurlijk niet erin. Maar we moeten ook niet stekend niet te veel druk leggen op die verklaring begin in, ja, wanneer u zit het nou wel maar u zal het met uw handen in de cocaïne, ik hou toch niet van die rechters die dat zeggen, nou meneer, ja,

M: Kijk, de sleutel in strafzaken vind ik zit hem toch altijd in of je contact met iemand kan krijgen op zitten. Dat is ook de kunst, ook mensen waar wat mee is om toch op de een of andere manier tot ze door te dringen, ja, dat lukt niet altijd.

J: En je moet ook niet naïef zijn in die zin dat je denkt dat dan alle mensen die bij ons weggaan dat het beter gaat, wel beter gaat slechter tussenstops op hun dertigste stoppen ze er toch mee, dus het is ook een soort, ja, je moet niet nalaten, omdat bij als bij een lukt is het ook alweer mooi meegenomen, nou ja,

M: Je moet je natuurlijk realiseren dat soort strafzaak over het algemeen ook niet meer dan een ja een beetje een druppel op een gloeiende plaat is van een leven, waarin je natuurlijk veel meer mis is, waarbij de hele procedure eromheen waarschijnlijk al heel belangrijk deel van de effectiviteit van een sanctie die bepaalt, en eigenlijk de straf zelf soms nog maar een beetje een soort sluitstuk ja, is dus. Je moet het ook een beetje relativeren. Het is niet zo dat nou van die strafzaak het leven van de criminaliteit in Nederland ineens afhangt of zo, dus ja, je probeert ook eens wat. En als het niet werkt dan zie ik de volgende keer.

J: Dan moet je ook die snelheidscomponent niet vergeten, zeker in je verhaal, want dat is bedrijfseconoom, is natuurlijk gewoon. Dat is niet de incentive ons plan, maar, maar het is ook een neveneffect, want daarin zit ook de sleutel om meer zaken af te doen, en meer zaken af te doen heeft wel een rechtstreeks invloed op, ja, op de cijfers ook. Natuurlijk, niet op de criminaliteit, maar ja. We willen voor weinig geld natuurlijk zoveel mogelijk zaken ook doen,

M: Maar ook op de effectiviteit van sancties snelheid is altijd wel een element daarin, natuurlijk, ja, uiteindelijk. Als het werkt en ze komen niet meer terug, scheelt dat ook weer, natuurlijk, echt geen hoger beroep, nee, dan kan je geen cassatie meer,

M: Wel een probleem straks dat er kunnen we nog wel even gebruiken, eerste keer mee.

Stel, iemand heeft al een keer het STMK te lopen, zou die dan daarna weer opnieuw moeten

J: Grappig, ja, goeie vraag, natuurlijk, maar daar zijn we nog niet aan toe. Omdat het gewoon te vroeg is. Iemand laatst, dan hebben jullie als resultaten, resultaten. Iedereen die bij de STMK is geweest die zit nog vast. Die krijg, natuurlijk, gewoon best forse gevangenisstraf.

Maar om erop vooruit te lopen?

J: Ja, dat, dat ik zou zeggen dat dat ik dat niet zou uitsluiten, maar je zit dan natuurlijk wel met een zaak dat er waarschijnlijk een lange voorwaardelijk deel van die eerste STMK ligt dat geexcuteerd moet worden. Het is of er dan veel ruimte is om weer toekomstgericht te denken. Maar ik, ik sluit dat niet uit. Alleen dat die man al lang in de gevangenis moet zitten,

M: Ja, dat dat staat wel, ja, ja, ik denk dat hij ook nog wel wat te doen heeft op zitting om ons te overtuigen, ja, tuurlijk, ja.

J: Maar ik zou zeggen als die als die tegenwoordig komt de tweede keer in een zaak, ja, als die twee keer in zijn uithalen zaak komt en en hij kan het moeilijk anders dan ontkennen, ja, dan word je argwanend, natuurlijk, hè, zon zaak, maar stel je voor, hij zit in een zaak waar die helemaal niet zo dik tegenaan zit maar zegt ik ben erin gelopen, en je kan een nou dat sluit ik niet uit dat je zegt, nou nee,

M: wat natuurlijk ook telt is dat er allerlei jongens tussen zitten waar de lat ook niet zo hoog ligt.

J: Ze zijn ook niet hoogbegaafd allemaal hè,

M: Dus mensen het zijn ook grotendeels sociale problemen waar mensen op een gegeven moment in verzeild zitten dus. Je moet ook niet zeggen als dat dan weer gebeurt dan is het dan is het klaar ofzo nee,

J: Dan krijg three strikes out is gaat kijken van waarom ze nou toch weer in die oude club terecht zijn nogal wat ja

Is het ook niet afhankelijk van de aard van het delict? Dus stel de eerste komt natuurlijk met elkaar gewoon uit halszaak en daarna komt hij een keer terug voor een mishandeling van zijn basis of vriendin.

M: Maar ik zou ook bij hetzelfde delict niet per se zeggen dat dat onmogelijk is. Dat is dan toch weer een belangenafweging uiteindelijk nou ja. Omdat mensen ook in een sociale context zitten. Dat is volgens mij bij heel veel van die jongens in Zuid een belangrijk probleem dat ze in in groepen zitten die die op de een of andere manier ook bepaalde kant optrekken en dan probeer je ze uit te halen en het zal niet bij iedereen lukken ja, nou ja. Als je de volgende keer nog een ander truck kan bedenken waarom niet zou ik zeggen nee maar

J: Wat natuurlijk wel kan is dat ook duidelijk gaan merken dat de mensen die hier gratis hebben bekend om een lagere straf te krijgen die lopen dan natuurlijk de lamp bij de

reclassering want we gaan die voorwaarden dan niet redden dan krijgen we de eerste bijzondere TUL's straks van dat kan dat maar misschien wel niet. Misschien hebben die mensen wel ten onrechte erkend of tenminste om met economische afwegingen bekend en dan komen mensen soms te onterechte in aanraking met de reclassering, maar het kan toch helpen in een mensenleven. Wanneer iemand daardoor weer op de rails komt, is dat misschien wel juist goed. Hoe erg is dat dan? Ja, het kost wel geld, maar als het helpt, is het de moeite waard. Als het niet nodig is, dan natuurlijk niet.

J: Als het helemaal niet nodig is, rondt de reclassering de begeleiding snel af. Als het goed gaat met die jongens, is er niks aan de hand. Dan heeft hij alleen nog maar te maken met de algemene voorwaarden van de lange detentie. Stap voor stap draagt hij dan bij aan onze samenleving.

Vindt u dat de STMK een wettelijke basis moet krijgen?

J: Nee, omdat we die basis al hebben binnen de reguliere procedures. Dat specifieke stukje biedt een opening voor een alternatieve procedure, zoals in de wet staat. Ik zou dat nog niet willen veranderen. Het is goed geregeld zoals het nu is, door hoe slim het is bedacht. Hoe minder je van de wet afhaalt, hoe sterker het staat. Dit is ook sterker dan een procesafspraak, denk ik.

M: Ik zie eerlijk gezegd ook niet wat de wet daar nog aan zou kunnen toevoegen.

J: Je maakt het zelfs ingewikkelder. Dan komen er discussies over welke zaken wel of niet onder de wet vallen. Een procesafspraak heeft ook geen wettelijke basis. Als je kijkt naar iets wat niet formeel is, maar in de praktijk bedacht, is het moeilijk om dat in wetgeving te vangen. Er gebeurt altijd iets nieuws in deze procesafspraken.

M: Soms raken dingen buiten het proces aan zaken die belangrijk kunnen zijn voor iemand. Ik had laatst een jongen betrokken bij een WhatsApp-fraudezaak. Hij had slim gehandeld, en de politie was geïnteresseerd in zijn aanpak. Dit werd meegenomen in een deal waarbij hij twee jaar gevangenisstraf kreeg en een opleiding ging volgen om bij de politie te werken. Voor hem was dat een belangrijk argument om in te stemmen met de procesafspraken.

J: Wat ook lastig is bij die procesafspraken, is wat je daarover in het vonnis zet. Er zijn verschillende opvattingen over. Soms heeft een verdachte akkoord gegeven voor het vonnis, maar dat voegt weinig toe aan het vonnis zelf. Het heeft wel waarde gehad in het traject ernaartoe. De strafmaat is vaak het enige wat we daarin meenemen.

M: Zo hebben wij het laatst gedaan, met de opmerking dat het conform de procesafspraken is.

J: Je moet het proces zelf toetsen en mogelijk kort rekenschap geven in het vonnis. Dat zijn vaste vragen die je kunt afhandelen. De Hoge Raad heeft dit in eerdere uitspraken behandeld. Iedereen was tevreden. Het kan zo. Maar het heeft strafvorderlijk toch wel gevolgen.

J: Ik had een mishandelingszaak waarbij de tenlastelegging voldoende feitelijk was. Er stonden geen gedachtestreepjes bij. Dat maakt het makkelijker voor iedereen. De rechter kijkt naar de strafmaat en beslist. Sommige zaken, zoals stalking met veel details, kunnen ingewikkeld zijn. Het is soms beter om overbodige details weg te laten.

J: Dit is bewezen, de rest niet. Vrijspreken is niet hetzelfde als niet bewezen. Dat moet je goed overwegen.

Wat voor zaken komen ervoor?

M&J: We hebben ons tot nu toe gericht op uithalers en de beperking tot voorlopige hechtenis. Hoewel dit niet ideaal is, hebben we dit gedaan omdat het ons het meeste oplevert qua snelheid. Het is lastig om dit zo strikt te implementeren omdat we daarmee een hele groep mensen uitsluiten. Er zullen waarschijnlijk niet veel zaken zijn van mensen die op vrije voeten zijn en zich hiervoor aanmelden, omdat ze denken dat ze vrij zijn totdat ze gedagvaard worden. We hebben de capaciteit nu niet om op die situaties te anticiperen. Misschien in een volgende fase kunnen we hierop inspelen. De vraag is of dit protocol wel zou moeten gelden voor voorlopige hechtenis.

De externe openbaarheid is volgens u niet verder te vergroten, omdat alles al transparant gebeurt.

J: Dat is het interessante. Er is een gevoel dat er veel achterkamertjesrechtspraak is, terwijl het tegenovergestelde waar is. De meeste zaken worden juist in openbaarheid behandeld, vooral in het hof. De toekomstgerichtheid speelt daarin een belangrijke rol.

M: Dat wordt beoordeeld in de indeling, maar hoe gebeurt dat precies?

J: Dat is iets wat dagelijks in de raadkamer plaatsvindt, waar we bepalen of een zaak geschikt is voor een inhoudelijke zitting. In het begin moeten we deze zaken labelen totdat mensen weten dat het om toekomstgerichte zaken gaat.

M: We moeten eigenlijk spreken van snelle toekomstige afhandeling in plaats van raadkamer.

J: We hadden al MK Snel, voor kleinere zaken waarbij meteen uitspraak werd gedaan. Dit lijkt erop. Mensen vielen echter terug in formele verweren, waardoor zaken complexer werden. Uiteindelijk deden we weer reguliere MK-zaken. Dit concept, snelle toekomstgerichte afhandeling, zou visionair kunnen zijn.

M: Ik ben benieuwd hoe je dit gaat opschrijven.

J: De kracht van eenvoud is belangrijk. Het is eenvoudig en je neemt verantwoordelijkheid. Als advocaat kun je duidelijk maken dat het evident is dat iemand schuldig is.

M: Het is nodig omdat het zo vaak niet gebeurt.

J: Ja, het bewijs moet duidelijk zijn. Als er geen bewijs is, moet iemand kunnen ontkennen. Dat hoort bij het strafrecht. Maar de zaken die wij behandelen, bevatten meestal voldoende bewijs.

M: Enkelvoudige zaken gaan soms mis, maar meestal niet.

J: Hier en daar spreken we iemand vrij, maar dat betekent niet altijd dat er geen bewijs was. De verantwoordelijkheid ligt ook bij de advocaat om te adviseren op basis van het bewijs.

M: Het initiatief ligt bij de verdediging. Zij benaderen de rechtbank.

J: Ja.

M: Heb je hierover met advocaten gesproken? Mijn dochter, die advocaat is, zegt dat cliënten niet altijd open kaart spelen. Dat gebeurt minder vaak dan we denken.

J: Dit gebeurt bij de raadkamer, de rechtbank of het OM. Wij hebben een e-mailadres voor aanmeldingen, maar het kan ook via de RC of de officier van justitie. Wij willen dit eerst in de mailbox hebben om het proces te starten.

V: Het ministerie kan hierop reageren. Er kunnen maatschappelijke belangen zijn. Als het ministerie niet akkoord gaat, volgen we de reguliere procedure.

J: Nu beoordelen we uithalerszaken aan de hand van het protocol. In de toekomst moeten we opnieuw discussiëren over de geschiktheid van zaken. We hebben ook de politie en reclassering nodig om rapporten via het OM te organiseren.

J: Ik heb wel eens gedacht dat het OM misschien niet altijd nodig is. Maar als je bondjes maakt met procespartijen, wordt het ingewikkelder. Zonder het OM zouden zij hogere eisen stellen en dan krijg je hoger beroep.

M: We moeten ervoor zorgen dat het OM meewerkt aan de verklaring en de reclasseringsrapportage. De rechter kan ook een reclasseringsrapport bevelen. We moeten de rol van het OM niet overschatten. Hun argumenten zijn relevant, maar uiteindelijk kijk ik naar de verdachte en zijn verklaring.

M: Er is een visieverschil met collega's over zware straffen. Dit gaat niet alleen om cynisme, maar ook om hoe je criminaliteit aanpakt, zoals met drugszaken.

J: Soms begrijpen mensen niet wat ze doen, maar ik zou het niet altijd cynisch noemen.

(Einde interview)

Bijlage 2

Om het gemiddelde percentage van de voorwaardelijke delen van de gegeven gevangenisstraffen te berekenen, zijn de onderstaande stappen gevolgd:

1. Bereken het percentage van de voorwaardelijke straf voor elke straf.
2. Bereken het gemiddelde van deze percentages.

De volgende gegevens:

- 24 maanden waarvan 14 voorwaardelijk
- 24 maanden waarvan 12 voorwaardelijk
- 34 maanden waarvan 14 voorwaardelijk
- 27 maanden waarvan 15 voorwaardelijk
- 26 maanden waarvan 14 voorwaardelijk
- 26 maanden waarvan 14 voorwaardelijk
- 30 maanden waarvan 14 voorwaardelijk

Vervolgens is het percentage van het voorwaardelijke deel van iedere straf berekend:

1. 14/24 X 100 = 58.33%
2. 12/24 X 100 = 50%
3. 14/34 X 100 = 41.18%
4. 15/27 X 100 = 55.56%
5. 14/26 X 100 = 53.85%
6. 14/26 X 100 100 = 53.85%
7. 14/30 X 100 = 46.67%

Daarna is het gemiddelde van alle percentages berekend:

(58.33 + 50 + 41.18 + 55.56 + 53.85 + 53.85 + 46.67) / 7 = 359.44/ 7 = 51.35%

Dus, het gemiddelde percentage van de voorwaardelijke delen van de gegeven gevangenisstraffen is 51.35%.